

PREMIS LITERARIS HOMILIES D'ORGANYÀ 2022

Edició:

Ajuntament d'Organyà

Amb el suport de

Diputació de Lleida
municipis, territoris i tu

Eva Arasa Altimira ● Oriol Grèbol Roca
Jaume Ribera Montaña ● Martí Òdena Trujillo ● Laia Riart i Soler
Josep Maria Seró Domènech ● Josep Fàbrega i Selva
Josep Gerard Obiols Brito ● Bernat Bastida Jordana ● Idum Blanco Pijpers

PREMIS LITERARIS HOMILIES D'ORGANYÀ
2022

PREMIS LITERARIS
HOMILIES D'ORGANYÀ
2022

Presentació

Us oferim en aquest volum les obres guardonades amb els Premis Literaris Homilies d'Organyà corresponents a l'any 2022. Hi trobareu la guanyadora i finalista del premi Pirineu de narració literària, els relats guanyadors dels premis Mort Qui T'ha Mort?, Lletres de Dones, Joves Autors i Germans Espar i Tressens, l'obra poètica guanyadora del premi Josep Grau i Colell i les redaccions guanyadores del premi Narieda, integrada per les escoles de Coll de Nargó, Organyà i Peramola.

Amb aquests premis literaris, Organyà referma el seu compromís amb la llengua catalana com a part troncal de la nostra identitat com a poble i com a nació. No endebades, d'ençà que, fa cent disset anys, Joaquim Miret i Sans va trobar les *Homilies* a la rectoria d'Organyà, aquesta vila és el primer referent dels orígens del català literari. Vuit segles després, Organyà continua promovent i divulgant la creació literària en llengua catalana.

Els premis literaris Homilies d'Organyà són lliurats en el decurs de la Fira del Llibre del Pirineu, que aquest 2022 arriba a la seva 26a edició. Nascuda a Martinet de Cerdanya el 1997, des del 2003 se celebra a Organyà i aplega escriptors, editors, llibreters i lectors del territori i d'arreu.

Premis Literari Homilies d'Organyà 2022
© dels textos: els seus autors i les seves autores
© de la present edició: Ajuntament d'Organyà

Primera edició: setembre de 2022
Fotografia de la coberta: Gina Simón Perdigués
ISBN: 978-84-09-42497-9
Dipòsit Legal: L 515-2022
Imprès a Lleida

És prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment sense la prèvia autorització de l'editor

Els jurats dels premis literaris Homilies d'Organyà 2020 han estat formats per les persones següents:

Premi Pirineu de narració literària: Eva Comas Arnal, Núria Garcia Quera, Rosa Gurrera. Vicenç Llorca i Raquel Picolo

Premi Mort Qui T'ha Mort de relat negre: Iñaki Rubio, Oliver Vergés i Albert Villaró

Premi Josep Grau i Colell de poesia: Joan Graell, Jaume Invernón, Marta Jordana, Enric Quílez i Conxita Rabasa

Premi Alt Urgell de joves autors: Aina Casassas, Pepita Clop, Albert Galindo, Eva Múrcia i Eva Serra.

Premi Lletres de Dones de relats curts: Genisa G. Carricondo, Anna Martí, Cristina Orduña i Elisabet Segura.

Premi Germans Espar i Tressens de relats viscuts: Joan Aixàs, Amadeu Gallart, Sol Gasch i Carme Ribó.

Premi Narieda de redacció infantil: Maria Carme Pena Huguet, Montse Braut Canes i Patrícia Verdejo Garcia.

Els premis literaris Homilies d'Organyà es completen amb el Premi Albert Vives de periodisme a la trajectòria professional, que atorga Òmnium Cultural Alt Urgell.

Índex

<i>La coixa i la lluna</i> Eva Arasa Altimira	9
<i>Només els ànecs deixen petja</i> Oriol Grèbol Roca	27
<i>Criminals perfectes d'eficàcia garantida</i> Jaume Ribera Montaña	51
<i>La vall</i> Laia Riart i Soler	75
<i>El relat de Clementina</i> Martí Òdena Trujillo	95
<i>Trimetilaminúria</i> Josep Maria Seró Domènech	105
<i>Aragònia màgica</i> Josep Fàbrega i Selva	113
<i>El llop que no sabia caçar</i> Josep Gerard Obiols Brito	122
<i>El secret de les Homilies</i> Bernat Bastida Jordana	123
<i>La boira d'Oliana ha segrestat Turb i Aubenç</i> Idun Blanco Pijpers	126

Premi Pirineu

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

LA COIXA I LA LLUNA

Eva Arasa Altimira

Obra guanyadora

La mama sempre em diu que em cordi les sabates si no vull quedar esguerrada. Com la Pepita, em diu, que es va trepitjar els cordons un dia mentre corria i va caure. Això va ser fa dos estius, me'n recordo bé. La van trobar a prop de les basses amb la cara i les mans esgarrinxades. Que va caure de morros, mama? Però ella no ho sap com va caure, només sap que ara és coixa i m'adverteix, assenyalant-me amb el mateix ganivet que utilitza per tallar les tavelles ben petites, que faci el favor d'anar amb compte i cordar-me les sabates.

A la Pepita, la cara més bonica del poble de Muntaner, la van trobar a prop de les basses amb les cames ensangonades i el vestit rosa estripat. Havia decidit córrer bosc a través, en comptes de tornar a casa seguint el camí, i ves què hi feia tota sola a les basses. Les basses, apartades de les últimes cases del poble, no són un lloc per a les noies. Abans sí, abans hi anaven totes a l'estiu a refrescar-s'hi, però des d'aquell any que es van assecar que no hi han tornat més. L'aigua sí que hi ha tornat i ara són els nois que s'hi refresquen. Hi van carregats de cànirs i ampolles de licor. Hi fumen i riuen. Riuen molt.

Ningú no sap del cert per què les basses van estar seques un any sencer. Diuen que a la lluna plena, que és presumida

de mena, li agradava de veure's reflectida al fons de la bassa més gran. Un cop al mes apareixia per damunt de la cresta de la muntanya que dona nom al poble i, al seu voltant, la foscor reculava fent-li reverència. La lluna avançava solemne cel a través i, quan arribava a la bassa, s'hi deturava un moment abans d'acabar el tomb de cada nit. Aleshores la làmina d'aigua li feia de mirall i ella, inflada com estava, se sentia generosa i repartia la seva bondat damunt la terra ennegrida.

Una nit els habitants de Muntaner van enutjar la lluna. Ves què hi feia aquell desgraciat al fons de la bassa, amb pedres a les butxaques de l'abric, enterbolint el reflex de la lluna plena. La lluna plena es va enfadar, i tant si es va enfadar, i va ser just després d'aquella nit que va deixar de ploure. Les basses es van assecar tot un any i la lluna va perdre el costum de deturar-s'hi un moment quan passava pel poble.

Abans de ser la coixa de Muntaner, la Pepita era una puta. La mama no vol que ho digui, però ella sí que ho deia, segons el dia, que era la fresca o la puta de cal Prim. Cal Prim és la casa rica del poble i, com que el poble és més aviat pobre, tothom té enveja del Prim i tothom en malparla. Els de cal Prim tenen prats i molts caps de bestiar, i el senyor Prim, que vesteix com de ciutat, s'ocupa d'uns negocis que ningú no coneix i que fan que viatgi cada dos per tres a Barcelona. La Pepita, la puta, no és la seva dona, no. El Prim és vidu i la Pepita és la seva filla.

La Pepita havia estat l'única noia del poble que es pintava els llavis, una taca vermella enmig de la cara pigada, i caminava remenant el cul. Les males llengües, que al poble

són moltes, diuen que de tant en tant s'escapava a les basses amb el Ton, el fill del cafè, i reia amb ell i fumava com ell.

El Prim no ho sabia, és clar. No li hauria fet cap gràcia saber que la Pepita fumava i reia amb un noi, i encara menys amb el Ton, el fill del cafè. El Ton era un mort de gana als ulls del Prim. Als ulls de la Pepita, en canvi, era el noi més guapo de la comarca, i també el més valent i decidit. Li havia explicat a la Pepita que, quan hagués estalviat prou diners, marxaria nord enllà, cap a França, on deia que hi havia més oportunitats. A ella no li semblava pas que a França hi hagués més oportunitats que en qualsevol altre lloc del món, però els somnis del Ton la feien somiar a ella amb una vida diferent, lluny de Muntaner i sobretot lluny del seu pare.

—Que voldràs venir amb mi? —li va preguntar un dia el Ton.

La Pepita va riure primer i després, ja seriosa, li va besar els llavis. Havien anat fins a les basses i es pensaven que estaven sols. Jo me'ls mirava des de darrere d'un muret de pedra on m'amagava sovint. El Ton és alt i fort. La Pepita, amb els cabells negres ondulats i els ulls verds com l'herba a la primavera, era preciosa. Vaig sentir una fiblada a la boca de l'estómac. No tant quan ella el va besar a ell com quan ell es va inclinar sobre ella i li va començar a descordar els botons de la brusa amb una mà, mentre amb l'altra mà li acaritava la cuixa per sota de les faldilles. Tret de les pigues que li esquitxaven la cara, la Pepita era ben blanca, quasi transparent, i la carn li tremolava amb el contacte de les mans del Ton. Em vaig estar ben quieta mentre es buscaven amb els llavis i s'engrapaven i s'esgarrapaven com dos

gats feréstecs. El Ton esbufegava fort. La Pepita no parava de tremolar i gemegava amb cada nou embat del Ton, que semblava que cada vegada tenia més pressa per arrencar-li l'ànima del fons de les entranyes.

Mama, mama! Que va caure de morros, la puta de cal Prim? L'anomeno així perquè sé que la faig rabiar, però la mama no ho sap com va caure. La mama no sap el que jo sé, ni de bon tros. Una tarda vaig sentir que la vella Xiva en parlava amb una parenta d'Andorra que havia baixat a visitar-la. S'estaven assegudes al pedrís de la plaça i havien començat parlant fluixet, fluixet, però a poc a poc es van anar esverant com s'esveren totes les velles quan xerren de les penes dels altres.

*La vella del molí
tot ho sap, res no erra.
La vella del molí
tot ho sap, tot ho xerra.*

La vella Xiva li explicava a la parenta d'Andorra que la Pepita de cal Prim, en realitat, no hi havia anat sola, a les basses. L'altra vella obria els ulls cada vegada més grossos i més rodons, com fent-se la sorpresa.

—Va ser son pare, el Prim, que la va trobar. Son pare i un dels mossos de la propietat. Era a terra, entre els esbarzers, amb les cames ensangonades i el vestit rosa estripat.

Hi ha un únic camí, polsós a l'estiu i ple de fang la resta de l'any, que porta fins a les basses. A banda i banda del camí, i també al voltant de les basses, hi ha els marges que separen els prats dels boscos de pins i, més gruixuda encara que els murets de pedra darrere els quals jo m'amagava

quan no volia que em veiessin, hi ha la bardissa on van trobar la Pepita. Pepita és un mal nom, gairebé tan dolent com l'altre que la mama no vol que digui. Per al seu pare, la Pepita és la Josefina, que és un nom respectable perquè té moltes síl·labes, o bé la Josefina de cal Prim, que segons el Prim és el millor nom que hi ha en molts quilòmetres a la rodona. A mi el Prim no m'agrada. Crida als mossos i a les criades i, quan passeja pel poble, no mira ningú als ulls perquè està massa ocupat mirant el cel. El Prim crida, crida molt, i a mi em fa por.

A la Pepita, tan blanca ella, la van trobar feta un fardell sangonós. Ves per què va decidir enfilarse a la bardissa en comptes de tornar de seguida al poble i ves què hi havia anat a fer, a les basses, amb la colla del Ton. Ningú no s'entrebancava ni es fa tanta malesa a les cames si no és que duu les sabates descordades. Això és el que la mama pensa. El que passa és que la mama, de vegades, és una mica ximple.

—Valga'm Déu, verge santa! —va exclamar la parenta d'Andorra i es va senyar tres vegades seguides només d'imaginar-se el que li explicava la vella Xiva i encara més d'imaginar-se tot allò que no li explicava.

—Qui busca, troba, fes-me cas, i aquesta noia feia temps que buscava.

El Prim havia amenaçat el mosso que treballava per a ell que, si mai obria la boca, l'escanyaria amb les seves pròpies mans. Agafant-la com un sac, el Prim i el mosso van dur la Pepita a casa i, un cop allà, les minyones la van rentar amb aigua calenta i sabó. Li van posar una camisa blanca de cotó i la van pentinar, però el cert és que la Pepita, des d'aquell dia, no ha tornat a caminar recta.

La vella Xiva i la parenta d'Andorra es van estar una bona estona a la plaça, inclinades l'una sobre l'altra com dos corbs i grallant més que parlant. La desgràcia de la Pepita, tan jove, tan bonica i ara tan coixa, els va alimentar la conversa fins que el cel es va començar a tenyir de taronja i gris. La vella Xiva es creu molt llesta, però ella no sap el que jo sé. Ni de bon tros.

Després d'aquell dia, era el mes d'agost, les basses s'haurien d'haver tornat a assecar. Aquest cop de vergonya. A la tarda jo havia sortit a collir móres. Sempre vaig cap a les basses, resseguint els murs de pedra que delimiten els prats dels boscos de pins i que estan coberts d'esbarzers. Els esbarzers tenen moltes punxes i també les móres més dolces. Allà lluny vaig veure la colla del Ton, però em va semblar que el Ton no hi era, i vaig veure també la Pepita. Els nois duïen cànirs d'aigua i ampolles de licor. Reien, reien molt, però la Pepita no reia gens. Vaig sortir del camí abans no em veiessin ells a mi per una de les poques obertures que té el mur i, ja al prat, vaig seguir enfilant la línia d'esbarzers, amunt fins arribar al meu amagatall: un clot de terra esllavissada que permet espïar a través del forat que deixen dues pedres mal col·locades i que algun dia que la pluja descarregui amb força seran la desgràcia d'aquella paret.

Vaig veure que dos amics del Ton, després d'amorrar-se a l'ampolla, agafaven la Pepita i li feien obrir la boca amb aquelles manasses, encara més brutes que les seves ànimes, perquè ella també begués. Ells vinga a riure i ella vinga a ennuegar-se amb el líquid, que a mi em va semblar que devia ser anís perquè m'arribava la mateixa flaire de quan la mama fa algun pastís. Li feien petons i li magrejaven

el cul i vaig pensar que al Ton, si fos allà, no li agradaria que molestessin la Pepita d'aquella manera. El Jaumet de ca l'Escaló, tan poca cosa ell, va voler estrènyer-la per la cintura, però ella s'hi va revoltar i es va fer un estrip al vestit. Ells vinga a riure i ella vinga a treure-se'ls de sobre, cada vegada amb menys força als braços.

—Deixeu-me en pau, males bèsties!

El Jaumet, que no s'havia donat per vençut, la va agafar pels cabells i, tan poca cosa ell, la va rebotre contra el terra i s'hi va abraonar. Els altres nois, vinga a beure i vinga a riure i a regalar-se mirades i copets de complicitat. La Pepita lluitava amb les dents i les ungles per desempallegar-se del Jaumet que, encès com un titot, li va aferrar el vestit rosa pel coll i l'hi va arrencar d'una estrebada. El Jaumet es va aturar un moment, enlluernat amb els pits blancs de la Pepita, fins que va decidir abocar-hi al damunt tot l'anís que li quedava a l'ampolla i enfonsar-hi la cara. La Pepita va fer un xiscle i encara va arreplegar prou forces per seguir picant amb els punys l'esquena del Jaumet.

El Jaumet ja s'estava descordant els pantalons amb una mà, la cara tota molla d'anís i babes, que vaig fer l'únic que se'm va acudir que podia fer per ajudar la Pepita. Soc menuda, però la mama sempre em diu que tinc els pulmons d'un homenot. Vaig inspirar tot l'aire que m'hi va caber, vaig ficar-me dos dits a la boca i vaig deixar anar un xiulet llarg i estrident com el xiulet que fan els caçadors quan han caçat un porc fer i volen avisar els companys.

El meu xiulet sí que deu semblar el xiulet d'un homenot perquè el Jaumet es va alçar d'un bot i els amics, amb cara de babau de l'ensurt que s'havien endut, el van empènyer

camí avall, aixecant un núvol de pols al seu darrere mentre fugien comes ajudeu-me. La Pepita, entre sanglots i tremolant com una fulla, es va incorporar, sense acabar-se d'aixecar, i es va abraçar ben fort les comes. Jo m'estava immòbil, incapaç de sortir del meu amagatall per consolar-la.

No sé quant de temps ens hi vam estar, ella plorant en silenci i jo paralitzada de terror per l'escena que havia presenciada en aquell clot de terra esllavissada. No ho sospitava, la Pepita, que no estava sola. Quan finalment s'hi va veure amb cor, es va arrossegar fins al marge que tenia més a prop, al cantó oposat de les basses, i va recolzar-se en el mur de pedra per posar-se dempeus. Aleshores les comes li van fer figa i va caure feta un fardell enmig dels esbarzers. Que va caure de morros, mama, la puta de cal Prim? Abans de desmaiar-se, encara va tenir esma de dir amb un filet de veu:

—Soc morta, soc morta.

Vaig marxar d'allà esperitada, sense mirar enrere. Quan vaig arribar a casa, vaig córrer escales amunt i em vaig tancar a l'habitació. A l'hora de sopar no tenia gana. Veia la Pepita defensant-se d'aquells animals i el Jaumet agafant-la pels cabells negres i esclafint-la contra el terra com si fos una nina de drap. La mama em va obligar a menjar-me la sopa, un líquid calent i insípid amb quatre trossos de pa.

Aquella nit, una nit sense lluna, no vaig voler sortir a jugar al carrer amb els altres nens. La mama em va preguntar si no em trobava bé i jo li vaig dir que em feia mal la panxa. Vaig dur-me les mans al ventre com per corroborar que allò que li deia no era del tot mentida i ella es va limitar a mirar-me i sospirar.

—T'estàs fent gran, aviat seràs una dona.

Em vaig ficar a dins del llit, però no podia dormir. Resonaven a dins del meu cap els gemecs de dolor de la Pepita i aquella veueta dient que era morta abans de perdre el coneixement, i jo que no sabia si la Pepita era viva o si realment havia mort allà a les basses de Muntaner.

Vaig sentir la mama que escurava els plats i escombrava la cuina. Després es va estar una estona quieta i vaig pensar que potser s'havia quedat adormida a la cadira. Devia ser molt tard quan va pujar les escales amb unes passes lentes i pesades.

A la meva habitació, jo seguia ben desperta i el cor em bategava cada vegada més de pressa i amb més força, que semblava que m'hagués de rebentar les costelles. Havia pres una decisió i l'executaria tan bon punt sentís els roncs de la mama. Així, quan vaig estar segura que la mama dormia, em vaig vestir i vaig escapolar-me sense fer soroll.

Cal Prim és en realitat un conjunt d'edificis que hi ha als afores del poble: una casa, les quadres, algun cobert d'eines i una capella. La casa principal és una construcció sòlida de pedra que a mi, de petita, em semblava un castell. M'hi vaig acostar, protegida per les ombres com si fos un gat, i quan ja hi era a tocar vaig pensar que era una beneita i que, tan tard, tothom devia dormir a cal Prim. A més, si la Pepita fos morta, la veu hauria corregut pel poble i a aquelles hores tots els habitants de Muntaner ho sabrien.

La nit era ben negra i, encara que fos agost, l'aire que baixava de la muntanya era gelat i anticipava un canvi primerenc d'estació. Em vaig aturar i vaig dubtar. Aquella idea que a dins del llit, ben calenta entre els llençols, m'havia

semblat la millor pensada que hagués pogut tenir, se'm desfeia ara entre els dits com el fang quan s'asseca al sol i es converteix en pols. Palplantada com un estaquirot enmig la foscor, incapaç de fer una passa endavant o endarrere, només sentia la meva respiració i alguna bestiola que feia fressa a dins del bosc. Alguna guineu o potser un gat fer. Llavors vaig imaginar que també podria ser el Jaumet o algun dels seus amics amb ganes de gresca i, esperonada per l'esglai que em va provocar aquell pensament, vaig reprendre la marxa i vaig accelerar el pas fins a cal Prim.

El vell casalot tenia alguns llums encesos i, igual que una arna, m'hi vaig acostar sense importar-me si algú, qui sap si el Prim en persona, em descobria rondant la propietat. Una veu fonda m'arribava des d'una finestra oberta a la planta baixa. Em vaig arrapar a la paret i vaig sentir el Prim que parlava amb un dels seus mossos. No cridava, però puntuava cadascuna de les seves frases amb un to d'amenaça que a mi em va semblar que encara feia més por que si hagués cridat com un boig. Mireu si en puc arribar a ser, de ximple.

Al cap d'uns minuts, no sé si molts o pocs, el mosso va sortir del despatx del Prim. Quan va obrir la porta principal i em vaig adonar que em passaria gairebé pel costat, em vaig fer petita i prima com si fos una ombra enganxada a la paret. Va passar de llarg sense sospitar que jo era allà, una espia beneïta enmig de la nit més fosca de l'estiu, i poc després va desaparèixer pel camí en direcció al poble. Ja respirava tranquil·la quan va esclatar la tempesta.

—Putà, més que puta! —vaig sentir que cridava el Prim mentre la seva veu ascendia per l'interior de la casa.

Ho hauria d'haver sabut que, tard o d'hora, algú em descobriria. Vaig trigar a comprendre que el Prim no me'ls adreçava a mi aquells crits. Amb l'ensurt m'havia allunyat de la paret i m'estava palplantada amb la mirada clavada en l'única finestra del primer pis que tenia llum. Vaig sentir una altra porta que s'esberlava i un xiscle que sortia d'aquella habitació. La vaig reconèixer de seguida. Era la Pepita, aterrida. El que va venir a continuació va ser pitjor que qualsevol malson que hagués pogut tenir fins a aquell dia o que hagi pogut tenir després: cops i trencadisses, i la veu del Prim que retrunyia i feia tremolar la casa.

—No et vull veure mai més aquesta cara de meuca!

Un cruixit terrible, com s'hi s'hagués trencat el traveser del llit, em va glaçar la sang. La Pepita va deixar anar un esgarip primer i un udol llarg després que va acabar fonent-se en un plor que semblava que no s'havia d'acabar mai més.

Allà fora, tota sola en una nit sense lluna, jo també vaig plorar. Potser encara hi seria si no fos que, de cop, vaig notar una mà que se'm posava suaument damunt l'espatlla. El cor em va fer un bot i vaig creure que d'allà només en sortiria morta.

Vaig tenir molta sort que qui em trobés aquell dia fos una de les minyones de cal Prim i no el Prim en persona. Era un secall de dona que, sempre que em veia al forn del poble, em regalava un bastó de pa.

—Perquè creixis forta i recta com aquest bastó —em deïa, i a mi que no m'acabava de convèncer que hagués de créixer com un bastó que acaba sent rosegat a la boca dels demés.

La minyona de cal Prim em va fer un senyal amb el dit damunt dels llavis perquè no fes cap soroll i, tot seguit, em va agafar de la mà i em va guiar per aquell camí que encara em semblava més fosc que quan l'havia fet d'anada. Quan vam arribar a casa, jo seguia plorant de pena per la Pepita i per aquell udol que li havia arrencat el seu pare. La minyona de cal Prim em va agafar per les espatlles i em va advertir:

—Si no vols ficar-te en un embolic, ni ficar-hi a la teva mare, més val que oblidis tot el que has vist aquesta nit.

Vaig jurar-li que ho oblidaria tot, fins i tot el que havia vist a les basses el dia abans, i que no diria a ningú que havia estat el meu xiulet, llarg i estrident com el d'un homenet, el que havia espantat el Jaumet i els seus amics. Tampoc no explicaria que, si ho havia fet, era per ajudar la Pepita, que a mi em semblava la noia més bonica de Muntaner. Que va caure de morros, la puta de cal Prim? Les males llengües, que al poble són moltes, n'expliquen de tots els colors sobre l'accident que la va deixar coixa.

Una nit de lluna plena, era l'octubre següent, el Jaumet de ca l'Escaló va perdre el cap. Ja ho diuen que la lluna plena pot assenyalar amb el dit homes i dones pel pur plaer de veure'ls embogir. L'endemà el van trobar al fons de la bassa més gran de Muntaner, la preferida de la lluna, amb rocs a les butxaques de l'abric. Aquesta vegada a la lluna no li va importar ni gens ni mica que un pobre desgraciat li enterbolís el reflex: va ploure tota la tardor i les basses van seguir plenes d'aigua tot l'hivern i tot l'estiu.

Ahir vaig tornar a les basses i, allà lluny, els vaig veure. Vaig sortir del camí abans no em veiessin ells a mi i vaig

córrer a amagar-me al meu clot de terra esllavissada darrere el mur de pedra. La Pepita, coixa o no, segueix sent preciosa, amb els cabells negres ondulats i els ulls verds d'aigua enterbolida.

—Ho tornaria a fer, Pepita, sense dubtar-ho.

—No, Ton, que la seva vida sigui llarga i desgraciada. Vine amb mi nord enllà, marxem a França com sempre havies volgut.

El Ton va arrencar un roc del fang i el va llençar al fons de la bassa més gran, la preferida de la lluna plena i allà on es va ofegar el Jaumet de ca l'Escaló. Es va estar una estona llarga mirant l'aigua, fins que hi va trobar la resposta a les paraules de la Pepita. Llavors es va girar i la va besar als llavis. Un petó tendre, sense urgències. Es van abraçar i, tot i que no ho podien saber de cap manera que jo m'amagava darrere el muret i els espiava, es van xiuxiuejar alguna cosa a cau d'orella. Van passar minuts, potser una hora, i a mi que em va semblar que s'havien convertit en dues estàtues de quiets que s'estaven. Quan començava a adormir-se'm una cama d'estar-me jo també tan quieta, que ja notava aquell formigueig cama amunt i cama avall, es van separar i van començar a baixar a poc a poc cap al poble, ella agafada al braç d'ell i ell ajudant-la a ella a no ensopegar amb els sotracs del camí.

Aquest matí la vella Xiva s'ha plantat ben d'hora a la plaça. Cada vegada que veu alguna veïna que surt de casa amb cara d'adormida, li fa un senyal perquè s'hi acosti i, quan la té prou a prop, s'hi inclina al damunt com si fos un corb. Es creu molt llesta i que ho sap tot.

La vella del molí
tot ho sap, res no erra.
La vella del molí
tot ho sap, tot ho xerra.

A mi no cal que m'expliqui res. Prou que ho sé, on són el Ton del cafè i la Pepita de cal Prim. Millor que ella, ho sé. El que passa és que jo no ho xerraré, ni a la mama ni a ningú. M'ho guardo per a mi, per a les basses i potser per a la lluna plena.

Premi Pirineu

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

NOMÉS ELS ÀNECS DEIXEN PETJA

Oriol Grèbol Roca

Obra finalista

Als 13

—Has jugat mai al joc de les famílies?

És curiós, m'ho pregunta just quan una família d'anequets passa per davant nostre. Deuen anar cap al llac, tots en fila ben cofois, seguint la mare mentre s'entrebanquen entre ells.

—No pas.

—Representa que has de fer famílies, és ben senzill. El tinc a dalt, si vols el baixo.

Veu que avui no estic gaire animat i no goso contestar. La filera d'anequets cada cop es difumina més a mesura que s'allunyen de casa nostra. Sempre he pensat que és una sort viure en una casa al mig de la muntanya, entre un riu i un llac que no es toquen de miracle i que bressolen els boscos que omplen la vall de verd. Aviat perdran aquest color i alguns arbres deixaran caure les seves fulles marronoses a terra, tot generant un ambient de tardor propici a les castanyes i els bolets. Però això a l'alta muntanya passa poc, els avets i els pins són perennes.

—Mira, repartim unes quantes cartes per cap i hem d'anar relacionant els personatges que hi apareixen amb al-

tres cartes d'estètica semblant. Un cop ho vegis... d'acord? Collons, que n'ets d'avorrit, quan vols.

Tot i així, ma germana puja i porta el joc de cartes. Abans he sentit que els pares l'obligaven a jugar amb mi per evitar que perdés un altre dia sencer contemplant el paisatge des del porxo de casa. És que m'agrada, però no només perdo el temps, sinó que estableixo sistemes de previsió de pluja, construeixo el rellotge de Sol que fa més de mig any que estic calculant, observo com els aneguets fan i desfan el caminet que cada cop es marca més degut a les seves excursions diàries i deixo que el vent em deixi sentir-me viu.

—Teia, no creus que aquest joc discrimina per qüestions de raça?

S'atura en sec. És més gran que jo, però més d'una vegada m'ha dit que sóc més madur que ella, cosa que no entén perquè diu que no he vist món. Durant el curs viu i estudia a la ciutat, deixant-me a mi a càrrec de les ovelles. Els pares treballen a la fàbrica de més avall. Ho fan bàsicament per pagar tot el que cal per viure a la muntanya, però cada cop veig més clar que per ser feliç no fan falta diners i que si cultives la terra necessites poca cosa més per sobreviure. Però és que ells són de ciutat, no em comprenen quan els dic que l'escola no em proporciona més eines que el que m'ensenya la natura. Semblo un savi, diuen.

—És a dir, avui en dia la societat és més multicultural que mai. No em pots negar que hi ha parelles que viuen en països d'ètnies diferents i la seva descendència conforma famílies que visualment no pots associar. El joc està mal fet, vaja, o és d'una altra època. Discrimina.

—Però també et pots fixar en la vestimenta. Abans prou que t'agradava.

—Vés i queda amb el noi aquell del poble de baix, no diré res als pares.

Esbufega i em sembla que fins i tot dubta si marxar o no. Em proposa d'acompanyar les ovelles a pasturar, però li dic que no fa falta, que ahir ja van fer un bon trot i ja són en un camp verd. Anava a afegir si ha oblidat tot el que ha après sobre el camp, però finalment modero la pregunta per no fer-la empipar.

—Tornaràs a casa, quan acabis d'estudiar?

—Sempre torno, sempre tornaré. Suposo que els hiverns els deixaré de passar amb tu. I el noi que dius hi té una mica a veure, ja que no vol viure mai més aquí a dalt. Realment no hi ha gaire cosa a fer, germanet. Algun dia hauràs de sortir i conèixer món. I conèixer noiets.

—O noiets, qui sap.

Passa un falcó davant nostre, però estic segur que ella ni l'ha vist, ja que els seus sentits han perdut facultats des que viu a la ciutat, entre tant soroll i olors de dubtosa procedència. Un cop em va deixar acompanyar-la i no hi vull tornar mai més.

—També tenim el joc dels ocellets.

Sembla mentida, ho ha tornat a fer. Ja passa, a vegades, que veus una cosa i encara que no li donis importància et remet a un pensament que hi està relacionat. Ha succeït abans amb el joc de les famílies quan han passat els aneguets cofois i ara amb el falcó.

—Cadascú té una fitxa i ha d'anar avançant en el tauler cap amunt i endavant, així com fan les àguiles...

—Falcó.

—... mentre un dau assenyala el nombre de caselles. La gràcia rau a...

L'interrompo amb un gest que faig amb la mà perquè el cotxe dels pares s'acosta. Ella sembla alleugerida i s'aixeca triomfant. Probablement creu que se n'ha sortit prou bé i els pares la felicitaran. Es veu que els havien recomanat contractar una mena d'educador social perquè m'acompanyés durant l'estiu en les meves rutes irrenunciables amb les ovelles. A l'escola vaig prou bé, però no em relaciono amb gairebé ningú del poble, tots són estúpids. Els especialistes que m'han visitat creuen que quan no hi ha classes escolars em deprimeixo més i tinc tendència a renunciar a la companyia humana.

—Com ha anat, parella? Ens hem trobat el teu pastor preferit a la tenda de queviures.

—En Serru?

—Sí. Diu que d'aquí a unes setmanes anirà a voltar el coll de l'altra cara de la muntanya i que si el vols escortar. Et pot ensenyar més coses, vaja, li hem dit que segurament sí. Oi?

Assenteixo content. Realment és un desig fet realitat. En Serru és un expert i té tres gossos d'atura. Podria portar el meu perquè n'aprengué més. Anar-hi sol és el més habitual, però l'home cada cop és més gran i deu necessitar ajuda per la travessia, que es pot allargar ben bé una setmana. Ma germana em pregunta si sé quina edat té.

—Tu mira-li les dents.

Tots riuen i no entenc per què. Els pares em demanen si poden parlar amb mi un segon i els dic que sí, els que

calguin. Tornen a riure més breument i de seguida adopten un posat seriós.

—Aquest octubre deixarem la casa, marxarem a un altre poble i mirarem de ser una mica més feliços allà. Venir aquí va ser un encert per educar-vos amb l'ajuda de la natura, però nosaltres dos ens fem grans i vosaltres necessiteu formar-vos fora d'aquí. Ser en un entorn urbà ens provocarà menys maldecaps i, de fet, de moment no vendrem la casa, així que si res canvia podrem tornar aquí i...

—Ni parlar-ne. Ja tinc tretze anys, em puc espavilar tot solet.

—No hi ha res a parlar. Pren-te l'excursió amb en Serru com un comiat al món de la ramaderia i com a mostra d'agraïment li cedeixes el teu ramat i el quisso.

Sabia que aquest dia arribaria. Fa temps que diuen que fins i tot les mosques els piquen, o que l'olor de fems del meu petit ramat banya tot l'ambient d'una certa pudor insuportable, o que no entri amb les botes posades que estan plenes de pols o fang. Creia que esperarien que fes divuit anys per no haver d'intentar viure en un món que no sabré entendre mai. I no ho dic jo. Realment són ells que no han sabut estar aquí i que s'ho han pres com un luxe que no es correspon amb la idealització prèvia. A vegades vénen amics seus a casa i expliquen mentides per fer-los entendre que ignoren el que es perden. Si no saben diferenciar un dijous d'una castanya.

—M'agradaria quedar-me aquí, no em sabré valdre en un institut normal, sense els arbres, sense la pau de les muntanyes.

—Sabem que aquest entorn és imprescindible per a tu, però podràs venir cada cap de setmana i els estius sencers.

Simplement dormiràs en un altre lloc i tindràs nous companys de classe.

—Només si em dieu què diferencia un pinetell d'un rovelló. Tu, Teia.

—Són el mateix, no?

—No. Pare?

—El pinetell treu llet.

—No. Mare?

—El rovelló treu llet?

Ara hauria de xisclar que són uns incompetents i que això és el més bàsic que s'aprèn quan vas a buscar bolets, però no em surten les paraules i encreuo els braços i premo ben fort les celles. Considero que la seva ignorància queda palesa i que no cal que els humiliï explicant-los que el pinetell treu sang vermella i el rovelló sang lila. Tampoc els diré que aquesta no és casa seva, però sí la meva. Segueixo molest i m'ajupo contra el terra, hi recolzo el cap i grunyo.

Han après a passar de mi quan em poso a grunyar i al cap de deu minuts m'adono que ja no queda ningú al meu voltant. Em resigno i m'aixeco per mirar d'entendre a què m'exposo. Considero que el meu argument té lògica i el seu no i, mentre ho vegi d'aquesta manera, sé que no canviaré d'opinió.

De sobte els aneguets passen per davant del porxo seguint el seu caminet per tornar al riu, on hi solen dormir. La mare, decidida, lidera l'expedició i cap dels seus li porta la contrària. És com a casa meva, cap fill pot decidir per ell mateix. Un dels aneguets s'atura i em mira curiós, deixant que la resta de germanets que anaven darrere seu topin amb ell i provoca un entrebanc múltiple. La majoria recuperen el ritme de la mare accelerant graciosament el seu pas, però

el que havia causat el petit accident es tomba i decideix emprendre un altre viarany nou que no sap on el durà.

Als 34

—Has jugat mai al joc de les famílies?

És curiós, li pregunto quan veig una família que passa per davant del pis i que es deu dirigir al parc que hi ha una mica més amunt. Sembla mentida, però a vegades una cosa que observem sense donar-li gaire importància ens remet a un pensament inconscient.

—No pas.

La meva filla és més eixerida que jo. Vivim en un barri tranquil d'un poble mitjà amb el meu company, que també té un fill adoptat. Ens vam conèixer perquè era l'especialista que em tractava quan als quinze anys em van diagnosticar un grau determinat d'autisme. Ell acabava d'acabar la carrera però va ser la primera persona per qui em vaig sentir atret i sempre el vaig admirar molt, tot i ser major. Ens vam retrobar quan vaig fugir del niu i em vaig decidir a viure en un entorn allunyat de la presència dels pares. Vam coincidir compartint pis i fa poc vam proposar d'anar a viure com si fóssim parella.

—És un joc un xic racista, potser no és bona idea. Representa que tens cartes amb imatges de membres d'una família amb certes característiques ètniques i d'aparença i els has d'anar relacionant...

No m'escolta, fa com jo a la seva edat. L'altre dia em va

preguntar com és que el seu germà té uns altres pares si els dos són adoptats per les mateixes persones. De fet, ella va arribar una mica més tard, quan jo no coneixia el seu altre pare, però estava entestat a tenir descendència i va anar així. Casualment també pateix un cert grau d'autisme.

—És un joc homòfob. Es poden fer famílies que tinguin dos pares o dues mares? Discrimina.

—Tens raó, podem jugar a una altra cosa.

La família que anava al parc ja gairebé no es veu. Som en un primer pis d'un edifici de planta baixa més tres, contemplant com passen els cotxes i esperant que el Sol caigui del tot. Ella mai ha tingut l'experiència de viure al camp, com jo solia, en una casa que ha après a passar desapercebuda i que no interfereix en la bellesa de la vall.

—Ets feliç, aquí, al poble?

—On, sinó?

El problema és que la teràpia que estic duent a terme per calmar el meu estat d'ànims és presencial i no podria viure a la masia on em vaig criar, car és massa lluny. Des dels catorze anys que no m'hi han deixat anar gaire. L'altre dia vaig pensar que potser, quan la meva filla sigui major d'edat, podré enviar-la a estudiar en una bona universitat i em mudaré un altre cop. Segur que puc obviar la teràpia, ja que allà només m'he de relacionar amb les ovelles. Què se'n deu haver fet, d'en Serru? Encara deu ser viu.

—Vull dir... si estàs còmode aquí. Ja saps que a tu i a mi ens costa transmetre què sentim, parlar de les nostres emocions. Potser toca que ens despullem una mica.

—Què volia dir, aquesta metàfora? Era una metàfora, oi?

—Sí, perdona, la tinc molt inculcada, aquesta. Que

m'expliquis quins són els teus sentiments en aquests moments.

Em diu que està trista, ja que nota que la societat és diferent d'ella i que només jo l'entenc. Es veu que de molt petita havia viscut en una gran ciutat i en té algun record, que sospito que troba a faltar. Decideixo que el proper cap de setmana anirem a veure la Teia, que viu en un pis bastant luxós de la capital, i així tindrem temps per parlar tots dos durant el trajecte en tren i retrobar-nos amb el passat que enyorem, en el meu cas els comentaris inapropiats de ma germana.

—Ep, ja arriben. Recorda, si pregunten digues que hem estat jugant a escacs.

No sé de què ens amaguem. Si ens agrada contemplar el paisatge, calcular la força del vent, analitzar la freqüència del pas dels avions que ens sobrevolen i conèixer les irregularitats horàries del veí, ningú no n'ha de fer res. La pega és que el meu company és educador social i tendeix a percebre qualsevol irregularitat. A més, es preocupa per la capacitat d'inclusió d'ella.

—Dissabte anirem a la ciutat a veure la Teia. Espero que no us faci res quedar-vos sols.

—Ah, d'acord. Doncs... ja farem plans nosaltres dos, una altra vegada...

M'intenta dir alguna cosa però no la diu. I això m'empenya i m'angoixa perquè sap que em costa entendre els sentiments de les persones. Així que li demano què m'intenta comunicar.

—Doncs que fa molt de temps que no fem res junts, com a família. Vosaltres dos sempre esteu absents quan anem d'ex-

currió i, francament, costa una mica simular que ens estimem. Ja saps que sóc un especialista en aquests temes, però si hem decidit estar junts, a vegades potser has de cedir i comprendre la nostra situació. Jo i el nostre fill necessitem el vostre escalf. Podríem venir amb vosaltres a la capital. Jo condueixo.

—Ni pensar-hi, transport públic i de qualitat.

En això la meva filla i jo ens assemblem. Potser els dos tenim por del cotxe perquè les notícies d'accidents viaris ens deixen molt preocupats, però també tenim una promesa dèria a defensar el transport públic i les reivindicacions socials del moment.

—Ella té raó, ens agrada viatjar amb tren. Deixeu que fem aquesta escapada plegats, necessitem unir-nos i retrobar-nos amb parts del nostre passat.

—Ni tu et creus aquestes paraules. A més, ja us passeu el dia junts. Vindrem.

Li dic que no. Ell diu que sí. La situació se li escapa una mica de les mans, ja que sempre m'explica que portar-li la contrària a algú autista és com parlar amb un esbarzer i que val més aportar arguments lògics d'aquests que no es poden rebatre. En una ocasió em va explicar que a una pacient seva sempre li deia que és impossible recular en el temps perquè després d'un dijous sempre ve el divendres. Tan simple. Però ell segueix tossut.

Així doncs, veig que només em queda recórrer a l'habitual comportament que m'ha fet vèncer tantes discussions. Encreuo els braços, m'ajupo i topo contra el terra i grunyo. Al cap de poc la meva filla s'uneix a mi i també es posa a grunyar. En això també ens assemblem. Passats trenta minuts sentim la porta i comprovem, satisfets, que ens hem quedat sols al men-

jador. Sortim a fora per constatar que marxen i tornem a seure a la cadira del balcó mentre, un vespre més, la foscor s'apodera del carrer.

—Pel que m'has preguntat abans, a més de tristesa també sento una intransquil·litat permanent que diria que es deu, entre altres coses, als estranys horaris del veí. Avui no ha dormit aquí.

—Un dia l'haurem de seguir. No, és broma, eh? Cadascú fa el que pot...

—... és que són rarots. La gent, tothom ho és.

És impossible no relacionar la maduresa dels seus comentaris amb una possible fugida mútua cap al que va ser casa meua. Estic segur que li agradaria, malgrat la incertesa de l'aventura que als autistes sempre ens fa dubtar. Al meu company i al seu fill no els faria gaire gràcia, així que potser per primer cop a la meua vida hauré de compartir una decisió amb algú aliè i veure què en pensen.

—Saps per què l'ull humà és capaç de diferenciar més tons de verd que de cap altre color?

Si l'encerta, me l'enduc a la muntanya.

Als 55

—Has jugat mai al joc de les famílies?

És curiós, m'ha vingut al cap just quan ha passat una colla d'ànecs davant meu. Sóc al porxo de casa meua, on des de fa quinze anys cuido del ramat i espero, amb una

certa angoixa, que arribi el cap de setmana i la meva filla em vingui a veure.

—I tant. És un joc genial, però no hauria de tardar a marxar. Ja ho saps, avui fa quinze anys que va passar i volem fer un retrobament familiar.

En Serru Petit s'estimava molt el seu pare, però mai es va sentir atret per les ovelles que cuidava. És per això que quan va morir me les va cedir, recordant que un dia n'hi havia que havien sigut meves. En part va ser el que em va fer acabar de decidir per deixar el meu company i abandonar ma filla a la sort universitària. Sempre havia preferit la ciutat i s'havia negat a venir a viure de la natura.

—Per cert, si vols pots venir al sopar que farem. Projectarem imatges de fa temps, segur que tu i els teus hi apareixeu!

A casa hi tinc bestiar, no només ovelles, dos gossos d'atura, un camp on hi cultivo aliments i ple d'arbres fruiters prop del riu i el llac. La vaig encertar, venint aquí. M'adono que en Serru Petit espera una resposta i li dic que no vindré, que potser avui em visita la meva filla i me n'he de fer càrrec. Ell se n'alegra i marxa. A vegades em ve a veure perquè diu que jo vaig aprendre més coses del seu pare que no pas ell mateix, i això li sap greu i no entenc què té a veure amb mi. També viu a la ciutat i es veu que un dia va coincidir amb la Teia i es van reconèixer.

Som divendres a la tarda i ja ho tinc tot fet. Només he d'esperar que es faci una mica més fosc i el cotxe de la meva filla il·lumini el caminet que surt del bosc i rodeja el llac fins a arribar aquí. La tardor torna a anunciar una bona temporada de bolets, al gendre li agradarà saber-ho.

És un bon xicot, es veu que va estudiar filosofia i és més cap quadrat que ella, però li resulta senzill comprendre el seu model de vida i, de retruc, el meu. Sempre li dic que en això no hi he pensat gaire perquè no em faci reflexionar en excés, però tinc la sensació que també li agrada la natura.

—Mani?

Últimament la Teia em truca sovint, ja que tenim la mare a l'hospital i el pare necessita ajuda per valdre's a si mateix. A mi em costa molt anar-los a cuidar, ja que els guardo una mica de rancor perquè em van allunyar de la natura quan més ho requeria i va ser especialment dur. Realment sempre s'han fet càrrec de les factures de tractament psicològic que, per cert, vaig abandonar en traslladar-me a la meva llar definitiva, i a més han posat la masia al meu nom. Ma germana hi va sovint, deu tenir novetats d'ells.

—Ha caigut un altre cop?

M'explica que el pare s'ha tornat a desmaiar i que a més dels genolls pelats té la cara ben marcada. Em fa prometre que dilluns hi aniré i m'hi estaré uns dies, almenys fins que ell es recuperi.

—Sort en tenim que a la mare ja ens la cuiden uns professionals.

Penja remugant i m'emprenyo, ja que no sé què deia entre dents i això m'angoixa. Em dispo a tornar-la a trucar per esbrinar-ho, però una llum dèbil trenca l'harmonia dels núvols baixos que acaronen el llac i veig el cotxe de la meva filla que s'acosta, fet que em talla el gruny. Sempre que la veig m'emociono, i mira que és estrany en mi, que no he plorat mai. Ara li costa caminar, potser és per això que m'entendreixo. Primer baixa ell, que darrerament sol con-

duir, li obre la porta i surt ella, amb la seva enorme panxa que cada cop està més madura.

—Que et deixes gepa? Esquena recta!

Somriu perquè sap que no entenc que portar una criatura a dins és una càrrega emocional i física que esgota molt. El gendre descarrega la motxilla i els bastons de caminar i em diu que després farem una mica de meditació, si vull. Li comento que enguany es faran bolets i es posa content.

—I això? Quina bestiesa! No fotis que ho has acabat, pare!

—Filleta meva, ja ho he enllestit! Ja sabeu que quan ho vaig retrobar em va vèncer la nostàlgia i em vaig prometre que ho acabaria. El millor rellotge de Sol de la història de la vall! Precís com un anís. I mireu, quan neixi la criatura farà una marca per aquí i cada any sabré que és el seu aniversari perquè l'ombra m'ho indicarà. No és genial?

És una autèntica obra d'art que probablement mons pares no podran gaudir mai. Poso al corrent als nouvinguts que els besavis de la criatura estan delicats de la salut i em comenten que qui havia sigut el meu company s'ha tornat a casar ara als seixanta anys. Es veu que des que ho vam deixar ha tingut relacions amb tres pacients més, que fins i tot el van investigar per si el seu càrrec de poder tenia alguna cosa a veure amb els enamoraments. Però diuen que no, que és tan empàtic i sensible que li resulta senzill obrir-se sentimentalment. El gendre s'interessa pel caminet de sorra de davant del porxo.

—No ho diries mai. Des de fa cinquanta anys hi ha una família d'aneguets que va del llac al riu i tornen. Ara em penso que hi ha almenys dues famílies diferents, a poc a poc

han anat traçant aquest viarany. I veus aquest altre corriol? Es d'un dels aneguets que va abandonar sa mare per buscar-se la vida i els seus descendents encara l'empren.

—Pare, he descobert com és que l'ull humà pot percebre més tons de verd que de cap altre color. M'acaba de venir, no et pensis ara que fa temps que hi penso o... bé. És perquè provenim d'animals salvatges que vivien a la selva i van desenvolupar una percepció especial pels tons de verd de la natura, oi? Pels depredadors.

Somric i li confirmo que té raó. Ni tan sols recordava que li havia plantejat aquesta qüestió. Li demano quan ha de néixer la criatura.

—Tècnicament ja pot venir en qualsevol moment. Si tot va bé, però, d'aquí a unes quatre setmanes hauria de parir.

—Sempre mesureu les coses per setmanes. D'aquí a una lluna i mitja, perquè ens entenguem.

—Llunes? Sogre, ho dieu per l'hort? Mesureu les col·lites per les llunes?

—Per les llunes i els sants, depèn. Cada zona té el seu propi horari. L'altre dia vaig plantar les mongetes.

Em demanen carismàticament que els acompanyi a fer un tomb per l'hort i els ensenyi coses. Insinuen que quan no hi sigui hauré de deixar constància dels coneixements que he adquirit perquè no es perdin. Em fan una mica de ràbia, a vegades, no crec que es vulguin dedicar mai a treballar la terra.

—Ostres, quina síndria! Quan es cull?

—Xíndria, filla meva. Veus aquest filament que té al costat de la branca que la uneix a l'hortalissa? Quan estigui sec vol dir que la xíndria ja s'ha atipat prou i no vol beure més. Ara encara està verd.

Em satisfà bastant explicar-los curiositats del camp, és com si transmetés un saber que només es pot transferir de manera oral. En Serru ho va fer amb mi quan ell tenia aproximadament l'edat que jo tinc ara i encara recordo tot el que em va ensenyar i ho aplico com si fos un coneixement sagrat.

—Com plantes les mongetes? Venen mig crescudes?

—No. Tu agafes mongetes seques congelades de l'any passat. Fas un sot i l'omples d'aigua. Al cap d'una estona, quan la terra l'hagi absorbit tota, hi col·loques sis o set llavors i les enterres, però molt poc. Mira, així. Si l'enterres massa, no neix res. Com dic jo, la mongeta sempre ha de veure el pagès a marxar.

Als 76

—Has jugat mai al joc de les famílies?

És curiós, m'ho pregunta just quan sap que em vénen a veure les meves nétes i la meva filla. Estava buscant un joc per jugar junts una estona i ha recordat que tenia aquest a l'armari. El cuidador ja no vol jugar a escacs perquè sempre perd. Tinc l'estranya sensació d'haver tingut aquest pensament abans, però no recordo gaires coses del meu passat. Només sé que avui som divendres.

—Dijous, encara, divendres és demà. No pot avançar en el temps, no és possible.

—Ja ho sé, i tampoc es pot recular, ho sabies? A més, és un joc que discrimina, qui no té família es pot sentir molest si juga a una cosa així, no creus?

M'adono que em tracta amb una mica de menyspreu, però a la meva edat no hi puc fer més. Potser sí que avui no vénen, però ell no ho pot saber amb certesa. M'he passat la vida acompanyat de la solitud d'un porxo o d'un balcó mentre observava la quietud i el moviment de la vida i no ho deixaré de fer precisament ara. El pas del temps des d'una cadira amb vistes situada en un centre residencial per a gent gran.

—... no, avui tampoc, senyora Teia. Segueix sense relacionar-se amb... i espera i espera. Això sí... i parla d'un rellotge de Sol que vol recup...

El cuidador és molt curt, perquè sempre que entra a l'habitació per atendre trucades es pensa que no el sento si parla fluixet des de dins si la finestra segueix oberta. Torna a sortir i em diu que es resigna, que fem una partida d'escacs si li prometo que soparé amb companyia d'altres usuaris. Rectifica, residents.

—Qui era la senyora Teia?

—Ningú, del...

—No m'amaguis res, inútil! Li ha parlat de mi, oi?

—Ningú, no es preocupi, senyor, vaig a buscar les peces i juguem.

Massa tard, ja m'he empenyat i angoixat. Encreuo els braços i em dispo a estirar-me a terra, però el cuidador ha estat més ràpid que la meva escenificada reacció i em corda el cinturó que m'uneix a la cadira de rodes amb una habilitat esfereïdora. Com que no em puc situar en una posició horitzontal, decideixo grunyar des de la cadira, tot girant l'esquena cap al costat contrari d'ell.

Crec que em vaig quedar adormit al terrat i algú em va posar dins del llit. La infermera em deixa l'esmorzar sobre la taula i em desitja que passi un bon dijous.

—No som divendres, encara?

—No, encara no. Ah calli, potser avui sí. Espera, que li confirmo.

És estrany, o som o no som divendres. Crec recordar que avui venia la família a veure'm, sempre poden els divendres. Mai em diuen exactament quin dia som i no puc portar el compte, o me n'oblido de seguida. Esmorzo i, mentre espero el cuidador de mig matí, decideixo que llegiré les cartes que tinc pendents. Encara en sé, de llegir. Enigma de la meva neta en una postal:

Com saps per on surt el Sol si ets al mig d'un bosc humit i estàs desorientat? Fàcil! Tinc ganes de veure't! La mama diu que quan sigui gran podré anar a viure un temps a la teva masia. M'ho deixaràs fer?

Impressionant. No fa gaire em va explicar que els rovellons treuen sang lila i els pinetells sang vermella. També em va dir que les mongetes han de veure el pagès a marxar i que quan la xíndria s'atipa, s'atipa. Es veu que l'ull humà diferencia més tons de verd que de cap altre color, no sé d'on treu aquestes coses. Enigma d'un tal Serru:

Hola, com estàs? Ahir ta germana em va dir que feia mesos que havies abandonat la masia. Tinc les teves ovelles ben cuidades, totes teves per quan et recuperis i tornis a la vall. Realment va ser un encert fer-te cas i recuperar els orígens dels quals sempre havia renegat. Sóc molt feliç, aquí. Res, només et volia dir que avui és l'aniversari de la mort de mon pare, un home a

qui tots dos apreciàvem. Sé que pateixes de la memòria, però espero que em sàpigues perdonar per no ser amb tu un dia com avui. El teu Serru Petit, fins aviat.

Em sap greu per ell, però no recordo qui és. Sembla que sóc algú que l'ha marcat, així que deixo la carta a la pila de l'esquerra per respondre-li més tard amb l'ajuda de la meva filla. No em crec que en algun moment jo hagi tingut ovelles, potser s'ha confós de persona. Què en feia, d'elles, formatge o llana? O companyia.

—Veureu, el vostre avi ara mateix no sap ni en quin dia viu. Sempre li diem que som dijous perquè estigui animat i cregui que l'endemà té visita. Això no fa que abandoni el balcó i m'explica que us espera, que jo no puc saber amb certesa si vindreu o no, és una mica desolador. El seu rostre s'il·lumina quan pensa amb vosaltres, però cada cop aquesta llum és més feble. Ahir no recordava qui és la Teia.

Sóc al balcó i tinc problemes per girar-me, però el cuidador encara creu que no el sento parlar. Escolto més passes i dedueixo que finalment la meva família m'ha vingut a veure. Això em posa molt content i sento que algú travessa la finestra i m'abraça per l'esquena.

—Has rebut l'enigma?

—Sí, neta meva. Encara me'n recordo, d'això, no t'ho vaig explicar jo?

—Sí, bona memòria.

—Darrere dels arbres es forma una mena de molsa que només neix al lloc on li toca l'ombra, així que ràpidament pots intuir quin és el recorregut que fa el Sol i trobar el nord.

Em somriu i m'abraça. Feia temps que no m'emocionava una mica, potser des que havia nascut ella i sa germana gran, una cosa que recordava molt llunyanament.

—Et deixo casa meva, sí. Però només quan passis de ser una anegueta a una ànega capaç de traçar el teu propi camí, un camí que compartiràs amb els teus i que retrobaràs quan et sentis perduda.

Premi Mort qui t'ha mort?

Dotat pel Govern d'Andorra

CRIMS PERFECTES D'EFICÀCIA
GARANTIDA

Jaume Ribera Montaña

Obra guanyadora

Un any i mig després del divorci, el Llàtzer Puig va arribar a la conclusió que no podia continuar vivint en un món en el que l’Aina, la seva ex-dona, també estigués viva. I aquesta constatació el va portar directament a pensar en el Reinaldo, el porter de la discoteca Velvet Blue, un paio colombià gros i pelut de qui deien que feia determinades feines per encàrrec.

La separació havia estat traumàtica. En un primer moment, familiars i amics li van dir que ho superaria. Que al principi sempre era difícil, però que calia tirar endavant, que la boira sempre acabava deixant pas al sol i la nit al dia, que només era qüestió de temps i molt més blablablà d’aquesta mena (“Per què no hi poseu música i m’ho dieu cantant?”), pensava de vegades el Llàtzer, rabiós). Però el temps, en comptes de curar la ferida, l’havia fet més sagnant. Poc a poc, dia a dia, minut a minut, l’odi que sentia per l’Aina havia anat creixent en volum, virulència i persistència fins ocupar tota la seva vida i tenyir amb un regust amarg qualsevol cosa que fes o pensés. Quan treballava, quan es quedava els caps de setmana a casa sense saber què fer, quan no podia dormir per les nits: l’Aina sempre estava present. I aquella ràbia semblava prendre forma física, boles de foc que li cremaven a la gola i a l’estomac. Si

aconseguia adormir-se una estona de vegades somiava amb ella, però no sempre en el mateix sentit negatiu. S'esgarriava si en despertar-se s'adonava que havien fet l'amor en somnis. Llavors, encara l'odiava més. Odi, odi i més odi. Tot plegat, havia arribat a assolir una massa crítica en què només faltava una petita espurna per provocar una explosió de conseqüències demolidores.

L'espurna va ser la sentència del judici de divorci. Una notificació on se l'informava que hauria de pagar dos mil nou-cents euros a la seva ex-parella com a compensació pels mobles i electrodomèstics que, segons interpretava el jutge, havien pagat a mitges per equipar el pis de lloguer on es van instal·lar quan es van casar.

Assegut al sofà, amb el cos tirat endavant i el full on estava impresa la notificació tremolant-li a les mans, el Llàtzer va saber de seguida què faria a continuació.

Inevitablement va buscar el telèfon i va marcar el número de l'Aina.

—Filla de puta —va dir directament quan ella va despenjar—. Els mobles els vaig pagar jo, tu no tenies un ral.

—Home, que bé, una altra trucada del circ —va contestar ella, amb una riallada.

L'havia trucat moltes vegades des que es van separar. Sempre discussions, insults, retrets i amenaces per les dues bandes. Curiosament, però, l'Aina no s'havia canviat mai de número, ni l'ignorava o bloquejava les trucades. El Llàtzer sospitava que ella gaudia sentint-lo bullir de ràbia i que agraiïa l'oportunitat de poder insultar-lo sense necessitat de que fos ella la que truqués. Això augmentava encara més el seu nivell de mortificació.

—Et vaig pagar la carrera, desgraciada. Sense mi no series res.

—Es curiós: Això és precisament el que era quan estava amb tu, no et sembla?

—No veuràs un euro. Treu-t'ho del cap.

—Ah no? Bé, em sembla que la sentència és ben clara.

—Te'n penediràs. Et juro que te'n penediràs. Un dia d'aquests...

—Sí? Un dia d'aquests, què?

—Te'n penediràs.

—M'estàs amenaçant una altra vegada?

—Pren-t'ho com vulguis, puta —I va penjar amb tanta violència que de poc no trenca el telèfon.

Assegut al sofà, ara no només li tremolaven les mans. Li tremolava tot el cos. Desgraciada! La va conèixer a la facultat d'Arquitectura. Ell estava acabant la carrera; ella estudiava segon. Es van enamorar, es van casar, ell va trobar una feina no gaire reeixida a un despatx d'arquitectes i la va estar mantenint i pagant el lloguer del pis amb el seu sou mentre ella continuava estudiant. Aviat van començar les discussions, bàsicament perquè el Llàtzer era gelós i a ella li agradava massa sortir amb les seves amigues i els seus companys de promoció. La relació es va anar deteriorant mica a mica i quan ella va acabar la carrera ja discutien per qualsevol cosa i en qualsevol moment. Tot i amb això, encara van aguantar un any. Aleshores, en una entrevista de feina, ella va conèixer un altre arquitecte, el Martí Martí, es van embolicar i se'n va anar a viure amb ell.

Game over.

El Martí Martí, per fer servir les paraules d'un suplement dominical del diari, era "l'arquitecte català emergent". Encara no feia un mes, l'Aina i ell havien sortit fotografiats a un suplement dels diaris al seu xalet de la Massana, amb un text farcit d'adjectius qualificatius elogiosos, i amb informacions relatives a projectes engrescadors aconseguits a Praga i a Dubai. El Martí Martí declarava que l'Aina, a part de ser la seva parella, s'havia revelat com la seva mà dreta, una magnífica font d'inspiració i d'idees que "multiplicava exponencialment el poder creatiu del seu despatx".

Mentrestant, el Llätzer, que es considerava mil vegades millor com arquitecte que el fantasma del Martí Martí, i, no cal dir-ho, que l'Aina, continuava treballant al mateix lloc on va començar amb un sou escarransit, fent taxacions i cèdules d'habitabilitat i sense cap mena expectatives de futur.

—Porca miserable, et mataré —va jurar el Llätzer en veu alta, congestionat de ràbia, amb una expressió molt semblant a la de la Scarlett O'Hara quan va dir que mai més no tornaria a passar gana.

Ho deia seriosament.

L'únic problema que li plantejava la perspectiva de matar la seva ex era que no volia anar a la presó. Aquesta era una perspectiva que li feia tant pànic com la mort. La relacionava amb unes imatges que havia vist de petit en un programa de televisió i que l'havien impressionat: les d'un llangardaix succionant un insecte. Cada cop que pensava en assassinar l'Aina, se li apareixien aquestes imatges. El llangardaix era la presó i el condemnat —ell— era l'insecte, aspirat cap a un món de tenebra on passaria molts anys sent digerit de forma terrible per, al final, veure's regurgitat

a l'exterior, convertit en un derelict humà, sense futur ni esperança. No, no volia anar a la presó. De cap manera. I no es refiava gens de la seva capacitat de planejar i executar un crim perfecte. La idea de matar l'Aina l'atreia i l'obsessionava, però no sabia com fer-ho. Les pàgines del diaris en van plenes, d'imbècils que es pensaven que podien sortir-se'n en pla *faci-ho vostè mateix* i que havien acabat jutjats i condemnats.

Per això havia pensat en el Reinaldo, un dels porters del Velvet Blue, el local de festes on anava sovint amb l'Aina quan estaven casats. Més d'una vegada, havia sentit rumors segons els quals si algú et feia nosa i volies solucionar el problema, només calia que li encarreguessis i li paguessis els seus serveis. Apallissar, trencar cames, assassinar, fins i tot torturar. Segons el mite no confirmat, ni els escarments ni les solucions definitives quedaven fora de l'abast del colombià.

Tot plegat, i tenint en compte que el Llätzer només el coneixia de dir-li "hola" i "bona nit" quan anava a la sala de festes, el portava inevitablement a plantejar-se com començaria la conversa amb el suposat sicari (i si els rumors eren falsos? Bé, podia fer veure que tot era una broma, (*jaja, ¡Reinaldo, coño, no me seas pardillo, que no hablaba en serio, hombre!*)). I, encara més important, en el cas que els rumors fossin certs, si era tan professional i infal·lible com calia.

Va deixar passar dos dies sense prendre cap decisió. Quaranta-vuit hores més de tortura i d'odi i ràbia cap a la seva ex-parella que afegir a les moltes que ja portava acumulades.

El dijous al matí, se li va ocórrer que, si es negava a pagar a l'Aina li podien embargar el compte, així que va anar al banc i va retirar en efectiu els dinou mil euros que hi tenia, que era el que li quedava de l'herència del seu pare, mort feia dos anys. Amb el feix de billetes a les mans, no va poder evitar preguntar-se si aquella quantitat seria suficient per contractar els serveis del Reinaldo.

Per la tarda, va anar a veure el seu advocat per consultar-li què més podia fer per evitar haver de pagar-li els dos mil nou cents euros a l'Aina.

—Res —li va dir l'advocat—. L'Aina persistirà fins que cobri. La vostra relació és tan dolenta que no en tinc cap dubte. I encara que hagis tret els diners del banc i no tinguis propietats immobiliàries, si que tens una feina, i t'acabaran embargant el sou. El meu consell és que paguis, te n'oblidis i tiris endavant amb la teva vida. Allargar aquesta mena de disputes té un cost emocional molt alt.

—No puc oblidar-me'n —va dir ell, gairebé abans que l'advocat hagués acabat de parlar.

—Per què no pots fer-ho?

La resposta li va sortir de l'ànima:

—Perquè l'odio. Perquè em va enganyar i em va ridiculitzar. Perquè ara viu de puta mare amb aquest pijo imbècil de merda amb qui s'ha ajuntat, i tot i amb això, em reclama tres mil euros que no necessita, amb mentides, només per fotre'm. Perquè estic segur que si pogués m'escanyaria. Perquè si ella m'odia tant, jo també tinc dret a odiar-la a ella.

L'advocat va sospirar. El de l'Aina i el Llätzer havia estat un procés de divorci especialment traumàtic i acolorit, amb abundància de retrets, amenaces i insults per les dues

bandes, fins i tot durant la vista, davant del jutge. Tot i tenir els dits pelats en aquesta mena de disputes, l'advocat s'havia acabant prenent, en els moments més àlgids, un parell d'ansiolítics dels que fins aleshores només havia utilitzat per combatre la seva por a volar.

—No pots continuar així, Llätzer. T'ho repeteixo: el cost emocional és massa alt. Pensa-t'ho. Pensa quant val la teva tranquil·litat. Distreu-te, oblida, busca't una altra noia, diuen que un clau treu un altre clau. Passa full.

“Passa full”, deia.

Com si fos tan senzill!

Però ara hi havia una diferència. A més de pensar contínuament en l'Aina, ara pensava també en el Reinaldo. Donava voltes i més voltes sobre els mateixos punts: era veritat, que feia “encàrrecs”? I si en realitat era tot una llegenda i quan ell intentés fer-li l'encàrrec ell l'estampava contra una paret d'un mastegot? I, en tot cas, si els feia, era competent? Se'n podia refiar? A mida que, mica a mica, s'anava decidint a abordar l'afer amb ell, li apareixien noves pors: I si li demanava diners per endavant i després no feia res? I, la pitjor possibilitat: i si matava l'Aina, però alguna cosa sortia malament, i la policia acabava sabent que havia estat ell qui l'havia contractat?

No podia dormir. El consumia el conflicte entre les ganes de fer assassinar l'Aina i la por a les possibles conseqüències.

El divendres a la nit, a la una de la matinada, després de una bona estona donant voltes al llit, es va aixecar i es va vestir. Tot d'una, va decidir que faria cas a l'advocat.

Aniria a la sala de festes i es lligaria a la primera que se li acostés. I, de passada, ja que anava al Velvet Blue...

Era perfectament conscient, quan hi entrava, que el pla de lligar-se una noia qualsevol era només una part secundària de l'atractiu de la discoteca. Establir contacte amb el Reinaldo era el veritable objectiu i, aquestes fites a assolir estaven, a més a més, amanides amb el perill vertiginós de trobar-se l'Aina i el Martí en el local, del qual també n'eren clients assidus. Però, de fet la possibilitat li semblava petita, ja que els divendres a la tarda tenien per costum fugir cap al seu xalet de la Massana, si era hivern, o cap a la seva casa de Calella, a l'estiu.

Quan hi va arribar, l'entrada i el vestíbul estaven plens de gent. El Reinaldo, amb ulleres de sol en plena nit i un cos esculpít amb músculs durs com el marbre que les costures del seu vestit gairebé no podien contenir, estava xerrant amb un dels socis propietaris del local. Al Llätzer li va semblar que no era moment d'interrompre'l. Necessitava parlar a soles amb ell, i això només seria possible més entrada la matinada, a mida que anés marxant el públic del local.

Així que va tirar cap endins.

I va ser aleshores quan tot es va complicar.

Segons entrava a la sala, es va trobar de cara a una parella d'amics, la Cristina i l'Albert. Feia mesos i mesos que no els veia. Exactament, des d'una setmana abans que l'Aina marxés de casa. Des d'aquell moment, havien deixat de trucar-lo.

—Ei, Cris, Albert! —va fer, aixecant el to de veu per fer-se sentir per sobre la música i exagerant el gest.

Fins i tot abans que cap dels dos contestés, va notar la

tensió, el llenguatge corporal que denota incomoditat, ganes de fugir.

—Ja marxàvem —va dir l'Albert, sense encaixar-li la mà—. Hem sopat, una copa i cap a casa.

Porcs, va pensar el Llätzer. Érem amics abans que aparegués l'Aina. Porcs traïdors.

—Tan d'hora? No fotem, home —va dir—. Una altra copa, convido jo i podeu marxar. —I va afegir, amb una rialla que fins i tot a ell mateix li va sonar estrafolària—: Considereu-vos segrestats!

—Que no. Que tenim la cangur esperant a casa, i... —l'Albert tenia tots els múscles en tensió, com un atleta que espera a sentir el tret de sortida per arrencar a córrer.

El Llätzer ja no ho va poder suportar més. D'acord, acabem amb aquesta comèdia.

—Què passa? A vosaltres també us ha menjat el tarro, la mala puta de l'Aina? També us ha dit que era una dona maltractada i que jo soc un monstre? També us ho heu cregut?

La Cris, una morena prima coneguda pel seu caràcter impulsiu, va fer un pas endavant, però el seu marit la va aturar, disposat a posar pau.

—Ei, ei, Llätzer... Ja està bé, eh? Nosaltres marxem.

Ell no es va moure. Els tenia acorralats. Si volien marxar, l'haurien d'apartar d'una empenta.

—Doncs perquè ho sabeu, és tot mentida! Ja m'imagino que no us interessa, però en sis anys només li vaig clavar una hòstia, una i ben donada, això sí, el dia que em vaig assabentar que m'enganyava amb aquell imbècil! I ella, a part de tornar-me-la immediatament, ha convertit aquella hòstia, que prou que se l'havia guanyat, en una

mena d'història de terror! Va ser ella, qui em va posar les banyes, no jo a ella! Va ser ella, la que s'estava tirant aquell mamarratxo mentre jo treballava com un gos per mantenir-la!

Sense adonar-se'n, havia agafat l'Albert per la màniga. Hi havia gent pels voltants, altres clients del local, que els miraven de resquitllada.

—Prou —va dir l'Albert—. Sisplau, deixa pas, hem de marxar.

—Ah sí, és clar. Millor conservar l'amistat amb l'Aina i el Martí, perquè estan podrits de calés, no?

—D'acord —va dir la Cris—. Tu ho has volgut. Hem de marxar d'hora, perquè demà anem a la Massana. És l'anyversari del Martí i el Martí i l'Aina fan un dinar per celebrar-ho. També vindrà molta més gent de la que ja fa temps que no et contesta quan veuen el teu número a la pantalla del mòbil.

I, ara sí, l'Albert el va apartar d'una empenta.

Quan es va quedar sol, el Llätzer va córrer cap a la barra com el gos de Pavlov quan sentia el xiulet.

A l'endemà, dissabte, es va aixecar tard, amb ressaca i amb una sensació d'angoixa insuportable. Assegut al llit, va intentar fer memòria de la nit anterior i va descobrir que, a partir del moment en què es va prendre el tercer whisky, no podia recordar res més, si més no, d'una manera clara. Recordava, això sí, fragments, imatges desordenades: més whiskys, molts, una noia grassoneta, rossa tenyida, amb la que havia estat parlant una estona (i d'una manera o altra

sabia que li havia parlat de la mala puta de l'Aina. Però, li havia arribat a dir que volia matar-la? No, no, això li havia dit al Reinaldo). Sí que havia parlat amb el colombià, i el recordava també ajudant-lo a entrar a un taxi. El Llätzer estava pràcticament segur que li havia consultat pels seus suposats serveis extres, però no recordava absolutament res de la reacció del colombià. De qualsevol manera era obvi que anava tan mamat que el Reinaldo no se'l podia haver pres seriosament.

No va ser fins a una hora després de llevar-se, quan, instal·lat a la terrassa d'un bar, es disposava a pagar el cafè que s'acabava de prendre, va saber que sí, que havia parlat amb algú de l'Aina i del que l'Aina es mereixia.

Un paper que li va caure de la cartera al obrir-la. El va collir i va llegir el que deia:

"Si vol solucionar el problema que l'angoixa d'una manera efectiva i 100% segura, estigui aquesta tarda a les cinc a la Plaça Llauradó".

S'ho va haver de tornar a llegir tres vegades abans d'arribar a assimilar-ho. Després, va examinar l'escrit. Majúscules, bolígraf, lletra neutra, que tant podia ser d'home com de dona. I només aquella frase. Cap intent d'afegir versemblança amb expressions del tipus "Va de debò" o "No és una broma". Res, el sobreentès sobre "el seu problema" i la frase seca, amb aquells dos adjectius que li cridaven l'atenció: "efectiva" i "segura". Cent per cent segura.

La seva primera intenció va ser la d'estripar el paper, però de seguida s'ho va repensar.

I si era veritat?

I si era un missatge del Reinaldo?

Això voldria dir que finalment, sí, li hauria parlat, tot i estar borratxo. Era l'única possibilitat que se li acudia.

Al seu pis, va buscar en un planell la plaça Llauradó, que no coneixia. La va trobar en un lloc allunyat, però proper a una estació de metro.

Podia ser una broma, d'acord, però, què hi perdia, si ho era? Tampoc no tenia res més a fer, aquella tarda de dissabte.

A les cinc de la tarda era allà.

No va haver d'esperar-se gens. Un Mercedes gris es va aturar a la seva alçada i una dona d'uns quaranta anys, atlètica i amb ulleres de sol, en va baixar i es va adreçar directament cap a ell

—Bona tarda —li va dir la desconeguda—. El senyor Llätzer Puig?

—Jo mateix.

—Ha dut el paper?

—Sí, sí, és clar.

—Me'l dona quan estiguem al cotxe.

—Al cotxe? Bé... abans de pujar voldria saber...

—El duré al lloc de l'entrevista. Venint, no es compromet a res. Li explicaran quins son el mètodes i el pressupost i vostè serà lliure d'acceptar o no.

—Però, on anirem?

La dona va fer un gest d'impaciència:

—No li ho puc dir. Si no vol venir, no passa res, però digui-m'ho, que tinc altres coses a fer.

El Llätzer va dubtar un instant. No podia oblidar el que deia el missatge: “D’una manera professional i segura”. Ell

no creia que existís cap manera “professional i segura”. Segur que hi havia maneres que abans del crim ho semblessin, tan segur com que, després, les coses es podien torçar de manera imprevista. Però d'altra banda, l'entrevista era sense compromís. Per què no deixar que li expliquessin, i decidir després? I, en qualsevol cas, valia la pena continuar vivint en aquell estat de crispació permanent que el cremava per dins nit i dia?

Sense dir res va pujar al cotxe.

Un cop a dins, va poder observar com la dona cremava el paper del missatge al cendrer del vehicle. Després van arrencar i es van dirigir cap al cinturó de ronda. D'allà van passar a l'autopista, després a una carretera general i, finalment, la dona va fer girar el vehicle per enfilar-ne una de comarcal. Menys d'un quilòmetre més endavant, es va aturar davant la part posterior d'un edifici aïllat.

—És aquí.

Un edifici modern de quatre pisos, de vidre i ciment en el qual no s'endevinava cap mena d'activitat.

De fet, aquella era la part de darrere del edifici, no la entrada principal. El Llätzer va seguir la dona travessant una porteta que es va obrir automàticament al seu pas, i després van pujar en un ascensor que els va dur a la quarta planta. A dalt, la porta de l'ascensor donava directament a un despatx de dimensions exagerades, amb decoració moderna de mobles de vidre fosc i metall, moqueta gris de mig pam, sofàs i cadires d'oficina de cuir i un gran finestral que ocupava tota la paret del fons i que estava enfosquit per unes cortines de gradulux. A les altres parets, hi penjaven quadres de postes de sol i boscos daurats en plena tardor.

Al darrera de la taula hi havia un home de mitjana edat. Bronzejat, amb bigoti prim i abillat amb un vestit fosc en el que era impossible localitzar una sola arruga. Es va aixecar en veure entrar les visites. El seus moviments eren lents i tan silenciosos com la neu al caure, gairebé furtius.

—Senyor Puig, aquest és el senyor Saladich —els va presentar la dona.

Van fer una encaixada. Al Llätzer li fa fer l'efecte que aquell paio sabia fer encaixades amb la pressió i la durada idònies per transmetre confiança, com si portés mol temps practicant aquella habilitat social. Es va asseure a l'altra banda d'una taula de vidre fosc acceptant la invitació de l'anomenat Saladich. Sentia una certa sensació d'irrealitat, de què coi faig aquí, però d'altra banda, no ho podia negar, estava interessat pel que li hagués de dir l'home.

La veu del senyor Saladich era molt greu: parlava amb una dicció perfecta i la seva manera de fer-ho era tan pausada com la de moure's:

—Jo m'acabo de fer un cafè, de manera que ara em permetré el petit excés de prendre'm una copeta de Jagermeister. Coneix el licor Jagermeister? Si em vol acompanyar...

—M'estimo més un cafè, si és possible.

La dona rossa i madura va assentir amb el cap i va desaparèixer per una porta interior. El senyor Saladich va creuar les mans i se'l va mirar amb un somriure que al Llätzer li va semblar de suficiència, i que el va irritar una mica.

—Bé. Suposo que està una mica desconcertat. Però ha vingut, ha acceptat la nostra invitació, i això vol dir que també està interessat. —Anticipant-se a una objecció del Llätzer, va concedir—: Ja sé que interessat no vol dir con-

vençut. Estic en condicions d'esvair qualsevol dubte que tingui sobre el nostre mètode i el funcionament de la nostra empresa.

El Llätzer va empassar saliva i va invertir uns segons en decidir la formulació exacte de la seva pregunta:

—Com han sabut que estava interessat?

—Això no té cap importància. Tenim una xarxa d'informadors que ens adrecen cap als clients potencials. Aquests informadors, diguem-ne comercials, estan estructuralment separats de la part executiva de l'empresa. Ens passen informacions i reben les seves recompenses d'una manera totalment anònima. No saben qui som, ni què fem ni deixem de fer. No s'ha d'amoïnar per aquest aspecte. Nosaltres oferim eficàcia i una seguretat del cent per cent, i aquest és realment l'argument que convenç als nostres clients.

El Llätzer buscava les paraules exactes per abordar el tema sense comprometre's.

—Tenint en compte del que estem parlant, dubto molt que sigui possible oferir una seguretat del cent per cent —va dir.

—Ho entendreà millor si li explico una mica el nostre mètode. És millor no parlar-ne gaire, d'això, però també comprenem que ningú no compra cap servei a cegues. I per cert, deixi'm que li digui que els nostres serveis no són precisament econòmics ni estan d'oferta, però aquest és un aspecte que ja tractaríem després.

—Endavant —va dir el Llätzer, una mica molest per aquell mig somriure que no s'esborrava de la cara del seu interlocutor.

—Miri: quan un té aquesta mena de necessitat, el primer en què pensa és en el camí clàssic: sud-americans, serbis,

ex-militars, porters de discoteca... com li ho diria? Tot el folklore del negoci. Li asseguro que això és poc pràctic. Hi ha mil coses que poden sortir malament i, si la policia enxampa l'executor contractat, el client, invariablement, serà traït. Aquesta mena de professionals són capaços de resistir descàrregues de mil watts als testicles quan se'ls demana que delatin un capo o un company de la seva organització. Però si el client és un particular, cregui'm, li donen el nom i l'adreça a la policia a canvi d'un somriure amable i un copet de felicitació a l'esquena. Només li cal anar a les hemeroteques per comprovar-ho.

Sense ser-ne plenament conscient, el Llätzer va fer que sí amb el cap. Ell ja s'havia fet aquesta mena de reflexions.

—I quina és la diferència entre aquests sicaris i... la seva organització?

—La diferència és que nosaltres no ens hem vist mai, ni ens veurem, en la necessitat de delatar ningú. La nostra feina és perfecta, cent per cent garantida. Mai no ens hem vist ni ens veurem ni tan sols interrogats per la policia. En els nostres treballs no hi ha mort, no hi ha cadàver.

—Vol dir que... el fan desaparèixer d'una manera efectiva? —va dir el Llätzer. I de seguida va afegir—: Dubto molt que això sigui possible.

El senyor Saladich va prémer un botó d'un comandament a distància que tenia a sobre la taula i va utilitzar la butaca giratòria per encarar-se la vidriera amb un posat que al Llätzer li va semblar una mica teatral. El gradulux s'anava aixecant com un teló, arrossegat per un mecanisme absolutament silenciós.

—Miri.

El Llätzer va parpellejar. Quan els ulls se li van acos-

tumar a l'esclat de sol que entrava des de fora va veure un camp ondulat de gespa verdíssima i molt ben cuidada, amb turonets suaus aquí i allà i, per tot arreu, làpides de marbre i creus de ferro, entre roures que semblaven centenaris.

—Aquest és un recinte funerari privat —va dir el senyor Saladich—. Car, molt car, la qual cosa és un problema en els temps que corren. Però, en fi, no l'avorriré amb temes que no venen el cas. Veu aquell edifici del final?

—Sí.

—És el crematori.

—El crematori —va repetir el Llätzer, mentre assimilava el concepte—. Vol dir que...?

El senyor Saladich semblava complagut, com si li agradés especialment parlar amb sobreentesos. Va haver de fer una pausa, perquè en aquell moment va reaparèixer fugaçment la dona rossa amb la copa de Jagermeister i el cafè. Amb el cafè, venia una safata amb diverses menes de sucre, blanc, marró i sacarina, tot perfectament ordenat.

La cullereta era de plata.

Quan la dona se'n va anar, el senyor Saladich va continuar amb la seva exposició:

—Incinerem el cadàver, sí. Això no suposa cap risc, perquè aquesta és precisament una de les nostres activitats normals: incinerar. I un cop acabada la combustió.... bé, vostè ja comprendrà que fer desaparèixer les cendres i les quatre restes biològiques que es resisteixen al foc és tan senzill que fins i tot ho podria fer un nen de cinc anys. No queda cap rastre. I la persona en qüestió passa per sempre més a l'estatus de desapareguda. Desapareguda. Misteriosa, inexplicablement desapareguda, si vol, li ho admeto,

però no morta. Que ho està, només ho sabem nosaltres i el client.

—Ah —va fer el Llätzer, impressionat per la simplicitat del concepte.

El senyor Saladich es va prendre un glop del seu licor com per celebrar el fet que estava a punt de vendre el seu producte :

—Òbviament, no serveix per tots els casos. De vegades, es tracta de lliurar-se d'un impediment de la manera més ràpida i evident possible. El cas més típic seria el d'una herència. En una situació d'aquesta mena, la desaparició seria contraproductent, perquè obligaria l'hereu a esperar anys per poder obtenir el diners. No, en aquestes situacions se li ha de servir el cadàver a la policia: seria un cas pels colombians, diguem. Però hi ha moltes altres ocasions en què, bàsicament, es tracta que el client tingui la certesa que l'obstacle no l'amenaçarà, o el molestarà o el perjudicarà més. O d'una revenja.

Exactament el meu cas, va pensar el Llätzer. I fins i tot va estar temptat de dir-ho en veu alta.

—Però... —va dir.

—Sí? —va fer, temptador, el senyor Saladich, segur de tenir la resposta a qualsevol objecció que se li pogués fer.

—Si la persona desapareguda tenia enemics coneguts...

—Naturalment, tard o d'hora aquests enemics o rivals seran investigats per la policia. Hem de ser realistes i acceptar que el client gairebé sempre té una relació, i moltes vegades una pèssima relació, amb la víctima. I viceversa. Ningú no encarrega l'assassinat de desconeguts ni d'amics de l'ànima. Però, segurament hi haurà més d'un sospitós i,

de tota manera, fer front a un interrogatori tenint la convicció que els polis estan donant pals a l'aigua és molt senzill. A més, nosaltres ens ocupem que la desaparició es produeixi quan el client és ben lluny del lloc on és la víctima. Podem triar, per exemple, el moment en què el nostre client és de viatge, diguem, a Londres perquè la víctima desaparegui del seu domicili de Barcelona. Una coartada sòlida i indestructible. Un mur de ciment on s'estavella sense remei la policia, que acaba buscant en una altra banda.

El Llätzer pensava a tota velocitat. No podia ser tan perfecte. No podia ser tan senzill, ni tan segur ni, sobretot, tan temptador. Però, certament, ho semblava. Estava a punt de cedir a l'eufòria i de demanar preu. Va fer un glop de cafè per donar-se uns segons per pensar. Buscava algun punt feble i quan, tot d'una, el va trobar, es va sentir a l'hora eufòric i decebut:

—Falla una cosa —va dir.

—Sí?

—Vostè m'ha explicat tot el procés a partir d'un moment determinat: quan la víctima ja ha estat executada. D'acord, li compro això de la desaparició del cos i tota la resta que m'ha explicat. Però i abans? I el moment de segrestar-la al carrer, al seu domicili o on sigui, o de matar-la? Viva o morta, han de dur la persona fins al crematori. I en tot aquest procés, per molt ben planejat que estigui tot, poden presentar-se mil imprevistos. No sé... imagini's un testimoni inesperat, o que traslladen el cos cap aquí al maleter d'un cotxe i que la policia els para en un control rutinari, per posar només un parell de casos...

El senyor Saladich negava amb el cap. No importava

el que digués el Llätzer, el seu somriure era indestructible.

—No, no... —va dir.

—Com que no? M'està negant la possibilitat que puguin presentar-se aquesta mena d'entrebancs?

—Per aquesta fase a la que es refereix, el del trasllat, disposem també d'un sistema infal·libre, segur, no s'ha d'amoïnar per això.

—Sí? Posi-me'n algun exemple. Vull dir, un exemple concret que vostès hagin...hagin...

Tot d'una, el Llätzer va descobrir que no podia continuar. S'havia marejat. La tassa de cafè que tenia a les mans li va caure al terra, sobre la moqueta. Una mena de fredor esgarrifosa se li va a instal·lar a l'estomac i, des d'allà, es va estendre ràpidament a la resta del cos. Immediatament, va començar a tenir serioses dificultats tant per respirar com per enfocar la vista. Va intentar aixecar-se, sense aconseguir-ho. Mentre queia a tota velocitat cap a un abisme vertiginós, i abans de sucumbir als efectes del verí, encara va poder veure, com a través d'un núvol, la cara somrient del senyor Saladich, que li dedicava les últimes paraules que havia de sentir en la seva vida.

—Un exemple? Vostè mateix, senyor Puig... Què li ha fet pensar que l'hem atret fins aquí en qualitat de client?

Premi Lletres de Dones

Dotat pel Consorci d'Atenció a les Persones de l'Alt Urgell

LA VALL

Laia Riart i Soler

Obra guanyadora

Sento, dins meu, com una remor sorda, un neguit, una pressió al pit. No em sento gaire forta quan em passa això, quan les preocupacions se m'enduen i ni tan sols puc seguir amb les meves feines.

Quan em passa això, surto fora, vaig als prats davant de casa, on amb les muntanyes de fons em poso a escoltar les abelles, els ocells, la riera allà baix, que se sent com corre, amb l'eco de la muntanya. Amb el sol a la cara i les olors d'herba humida i fresca sota el nas, em calmo una mica, és la meva manera de passar-me el neguit. Respiro, respiro fondo, i torno a respirar, llavors hi ha com un formigueig en tot el cos, i com més respiro fondo, més s'escampen les formigues. I allà em quedo. Palplantada davant el mar de vida, sentint-me petita i en un món prou bonic, tan diferent del món dels homes...

Quan era petita la mare m'havia ensenyat unes quantes respostes neutres per quan algú volgués saber més del que li pertocava, que deia ella, i jo les anava deixant anar tota angoixada esperant que funcionessin, quan alguna veïna m'aturava pel carrer. Aquestes frases les faig servir encara ara. Quan una ha de tractar amb un munt de gent amb qui sovint no tractaria si pogués escollir. Aquestes frases, que són ben educades, tot s'ha de dir, perquè algun cop n'he

sentides que Déu n'hi do, de desagradables, són respostes que em fan quedar bé i seguir amb les meves tasques, que són moltes i no em puc pas quedar parada, jo.

Sort en tinc d'aquests moments de prat, quan dic que vaig a collir herbes pel sopar o per a algun remei, i respiro allà, davant l'infinit. A l'estiu, m'estiro al prat i tot, sentint la terra calenta sota tot el meu cos. Qui pogués viure així! La vida al camp encara és més dura que la vida dins el poble, no ho voldria pas per a mi això. Però qui pogués respirar més sovint, sentir la carícia de la llum sobre el rostre i la calma de no sentir-se apressada per les tasques de cada jorn. No he conegut mai ningú que visqui així... Diuen que hi ha homes que es dediquen a viatjar, que són viatjants... Deuen fer-ho per feina, deuen fer alguna cosa per a guanyar-se el pa, dic jo, i a més, són homes; les dones no ho podríem pas fer.

Un client que estava de pas per l'hostal, em va regalar un llibre. Em va preguntar si sabia llegir, li vaig dir és clar que en sé! I llavors el va treure de la seva bossa i me'l va allargar abans de marxar. Em va deixar anar que era un llibre perillós, perquè feia somiar. I allà el tinc, sobre la tauleta de nit, encara no m'he atrevit a obrir-lo, però crec que me l'enduré al prat el pròxim dia i el començaré.

Ara ja estic millor, després de respirar una estona, però ganes de marxar d'aquí no en tinc pas, no. L'infinit davant meu sí que em fa somiar, veure les muntanyes tan llunyanes i sentir que el món és gran i que està ple d'històries, històries petites perquè les persones som petites al costat del món, ben xiques. Quan hi ha tempesta sobre les muntanyes, amb els núvols negres com la nit i densos, les cases esdevenen taques blanques i petites sota els núvols gegantins.

Penso com deu ser estar dins un d'aquests núvols en plena tempesta...

Aquí sí que somio, somio i respiro. No sé com deu fer somiar un llibre. La veritat és que no n'he llegit mai cap, de llibre sencer. No li trobava utilitat. Llegeixo receptes, mesures, mides i preus. Llegeixo alguna paraula d'aquí i d'allà que algun home despistat es deixa sobre la taula del bar de l'hostal, però llibre sencer... Potser per això no m'he atrevit a obrir-lo encara, tanta lletra... Al final m'hi hauré de posar perquè aquell senyor em va deixar ben intrigada amb allò que fa somiar.

Hora de tornar, el sol comença a daurar-se i això vol dir que ja m'hi he estat més del compte avui; m'hauré d'empecar alguna cosa per quan torni a casa. Sempre m'ha passat que em despisto quan estic fora del poble, als prats o al bosc. De petita, tenia una llista d'excuses per quan em passava, i les feia servir totes quan arribava esbufegant a l'hostal. Ara ja no me'n recordo de totes, però la meua mare devia fer esforços per no riure segur, perquè eren coses com, per exemple, que m'havia trobat una sargantana mig morta al camí i li havia fet companyia fins que s'havia mort del tot. I coses així. Quin món el dels infants, tan diferent del dels adults. Els adults només fem que trastejar, feinejar i poca cosa més.

En fi, el pit ja no m'oprimeix tant. Ja m'ha passat una mica.

La Vall, aquesta dona misteriosa que treballa a l'hostal, em té ben intrigat...

Sempre feineja, no l'he vist mai estar aturada, reposant

o petant la xerrada aquí i allà. És correcta, això sí, fins i tot agradable quan té un bon dia, tot i que no para de fer feina en cap moment.

Vinc sovint a allotjar-me a l'hostal quan paro per aquí, però crec que no em devia haver vist mai, fins l'altre dia, que vaig gosar parlar-li. No trobava mai el moment, tampoc volia que em prenguéss per un pesat, parlar amb una dona de poble es fa difícil a vegades. Es va quedar ben parada del meu regal, i llavors va aixecar la mirada, d'aquests ulls blaus grisosos, com interrogant-me i només vaig poder somriure i marxar.

Quan dormo a l'hostal sempre demano l'habitació del primer pis que mira fora vila, perquè des d'allà la veig com va fins als prats i es queda allà estones mirant l'horitzó, absorta. Tot el dia dins la casa deu produir ofec a vegades, i allà potser es relaxa, però també em fa una mica de basarda perquè sempre la veig sola. Bé, sola, sola, diguem que es passa el dia envoltada de gent, els de casa seu i tots els hostes, i suposo que ja li fa bé el silenci humà, però em refereixo al fet que no la veig mai amb alguna amiga rient distreta de tant en tant o passejant del braç amb algú. És aquesta soledat de companyia a què em refereixo. I penso que deu ser ella, que per alguna raó que ara suposo, però encara no he pogut comprovar, la que s'aparta de les persones.

Aquesta tarda em veuré amb un senyor que fa trenta anys que va arribar aquí de la mà del seu avi, creuant els Pirineus a peu empesos per la por, quan tothom creuava aquestes muntanyes en l'altra direcció. Ara és una personalitat reputada al poble, i molt respectada. Com ens anem teixint les oportunitats pel camí... Avui el coneixeré, ens ha

posat en contacte una amiga de la ciutat, ja que tenim feines semblants i així podrem enriquir-nos amb l'experiència de l'altre. Fresqueja tot i ser primavera entrada, així que agafaré un jec.

Quan faig els meus viatges cada canvi d'estació, i vaig des de casa meva a la ciutat fins al poble que em va veure néixer, paro sempre en aquesta casa i m'hi estic uns dies. Ho podria fer de seguit i arribar abans, però aquí hi ha alguna cosa que em reté sempre, i aprofito per a escriure, inspirar-me ... i respirar l'aire sa d'aquest indret. Ja és estrany que no hagi conegut en Pere fins ara ni sabut de la seva existència, hi ha coses que passen d'una manera i mai sabem per què.

Encara duc l'olor de les flors del prat sota el nas mentre frego les taules del dinar dels hostes. Tota l'energia que em dona la poso a l'hostal. Funciona bé, és un lloc on sempre hi ha gent; encara que no s'hi allotgin, venen a fer el cafè o a menjar. Aquí s'està a gust, les persones que venen són respectuoses i la dona del meu germà cuina com els àngels, tal com diuen tots. Tots vivim aquí, és molt gran i hi ha molta feina. La meva mare encara trasteja per la cuina pelant patates o fent quatre coses. Surt a saludar els clients més antics al final de l'àpat, quan toquen les postres i, si no, seu a l'entrada a prendre la fresca. Ella sempre ha viscut aquí, aquest ambient és on ella està a gust i se sent còmoda. No sabia ni voldria fer res més, li he sentit dir més d'un cop. Jo, en canvi, tot i que treballa bé aquí, i m'he criat en aquest ambient, a vegades desitjaria una mica més de silenci i de recer, una mica més d'espai per pensar. No és que tingui

tantes coses per pensar, però deixar el cap reposar de les feines i que galopi pels camins de la vall lliure i tranquil. Ja veus, tot són somnis sense solta ni volta, què faria jo tot el dia vagarejant. Aquí ja estic bé, m'ho conec de cor tot això.

Ahir, amb l'ensurt que vaig tenir en rebre la carta de la nostra tieta explicant que la cosina està malalta, no sabia on posar-me ni com respirar normalment, de tant com l'angoixa m'havia agafat al pit. Vaig haver de venir aquí, al prat. Hi tinc molt lligam, amb la meva cosina; abans vivien aquí amb nosaltres. Van venir quan el meu oncle va morir i es van quedar totes soles, la germana de la meva mare i ella, la Maia. Vam passar uns anys d'infantesa feliços, ella, jo i el meu germà, que com que era una mica més petit que nosaltres, encara se'ns agafava a les faldilles. Vam créixer com germanes pràcticament. Després van marxar a la ciutat. Totes dues soles en una casa, sense cap home, aquí hagueren dit si eren bruixes, a la ciutat no sé com deu ser. Ara la Maia està enllitada i amb prou feines es pot aixecar.

L'olor càlida dels geranis entra per la finestra oberta de la meva habitació al primer pis, aquest migdia. Escric tot el que vam parlar amb en Pere ahir. Em va confirmar les meves intuïcions sobre algunes coses, inclosa la Vall, la bella de l'hostal. Diria que ja és més dona que jove, tot i que encara seria a temps de casar. Té un cos ràpid i eficaç, una cintura ferma, no massa estreta ni ampla, de la mida justa. I aquell floc de cabells ros apagat que li cau sempre sobre la cara mentre feineja, li dona uns moviments, uns gestos, molt genuïns. Desprèn enteresa i bondat. Molta força interna. I molta reserva vers l'exterior també. D'això vam estar

parlant justament, aquesta distància seva cap a les persones és un tret indicatiu de la seva diferència, que segurament, per desconeixement, deu viure com un malestar. O potser com una característica a amagar. Si pogués acostar-m'hi una mica... Però ni tan sols em veu, i si em veiés, m'ho permetria?

Ja la veig, ara arriba als prats d'aquí davant.

Mentre la miro, m'adono de la connexió tan gran que té amb l'entorn. Les dones ja la tenen normalment més que nosaltres, però en ella és més subtil. Passa una brisa i es gira cap allà d'on ve l'aire amb posat de concentració. A vegades tria herbes i no n'agafa qualsevol, sinó que es planta dreta davant el prat o el camí, quieta, i de cop, avança decidida cap a un matoll a collir-ne les fulles o les tiges. Més d'un cop l'he vist agafar un caragol o un cuc de terra del mig del camí i deixar-lo a la vora sota alguna planteta. El que més em crida l'atenció, però, és com està quan hi ha tempesta propera, com olora l'aire i sembla que rebí un telegrama del déu del vent, tan atenta se la veu.

Veig que avui ha dut el meu obsequi amb ella, sembla que era cert allò que deia, que sabia llegir. Jo vaig tenir una bona formació a la ciutat, la meva família era benestant, vaig poder estudiar els clàssics sense pressa i fer viatges d'aprenentatge inclús a Anglaterra. Després vaig reprendre el negoci familiar, fins avui. La nostra vida, la seva i la meva, deuen distar molt entre si, però he après a observar les persones atentament i sé que, en el fons, parlem el mateix idioma.

No goso obrir el llibre, què deu ser? L'he portat fins aquí i sembla que no m'atreveixi a fer el pas d'obrir la coberta i llegir-ne alguns mots. L'aire és càlid i agradable avui, no com ahir que refrescava una mica, avui és perfecte. Cap ombra de núvols a l'horitzó, la meva respiració sembla que pugui arribar fins allà, sembla que aconseguixi beure'm l'aire de les muntanyes i tornar-lo havent passat per mi. Sembla com si jo fos aquest paisatge i ell fos jo, mentre el seu aire em fa córrer formigues pel cos, tot el seu espai dins meu; quin benestar. El llibre està sobre la meva falda. Em sento com quan un vol d'ocell fixa la meva atenció per indicar-me alguna cosa; em crida, em fa mirar-lo i alhora no sé per què les tapes segueixen tancades. Bé, ja n'hi ha prou, l'obro.

*Benvolguda Vall,
aquest llibre és com el teu prat, un espai on
respirar i saber-te acompanyada, doncs el que
diu ja ho tens a dins, només ho havies oblidat.
Jan de Laville.*

Tanco. Hi ha una nota! Jo, que no m'havia fixat mai en aquest home, i m'ha enviat una nota dins un llibre. Però aquest home és massa gran per a mi, no? Com pot ser que no hagi estat mai atenta al seu mirar? Les dones ho sentim això... No pot ser, no ho entenc. I si em troben la nota? Es pensaran a casa que estic flirtejant amb algú, això no és gaire correcte. Crec que li tornaré el llibre, no ho he vist a venir, això... I diu que he oblidat alguna cosa? I com ho sap ell? Que el llibre és com la vall? No entenc res, però m'ha deixat ben trasbalsada.

Un hoste que sap que vinc al prat de tant en tant, no

recordo haver-me creuat amb ningú de l'hostal per aquí. Tot això és un misteri. En tot cas no em sembla correcte. Diu frases intrigants... Em sento molt estranya ara mateix.

Jo venia a aclarir-me sobre una decisió i m'ha deixat ben alterada. Des que vaig rebre la carta de la meva cosina que no paro de pensar-hi, i sento un impuls molt gran d'anar a cuidar-la. Som com germanes i la meva tia deu tenir prou feina, segur que una ajuda li aniria molt bé. Ara hi ha molt moviment a l'hostal, comença el bon temps i la gent es mou més. Sé que si me'n vaig, tots tindran molta més feina. Al mateix temps, no he vist mai la ciutat i ara encara tinc energia i joventut per explorar; quan sigui com la meva mare ja hauré posat l'ou, que diuen aquí al poble, i segurament em farà basarda moure'm. Però ara, ara sí que podria conèixer i saber com és la ciutat. Tot i que no vull fer anar malament als de casa, si fos l'hivern seria més fàcil marxar. Hi ha una tartana que va cada setmana cap a la ciutat i passa vora la casa d'uns parents, a l'encreuament de la carretera grossa. A cinc kilòmetres només, la connexió és bona. Crec que sí que hi aniré, aquest vespre li'n parlaré a la mare.

I si veig en Jan al sopar, que ara ja sé que aquest és el seu nom, li parlaré també. Necessito unes quantes respostes. O potser millor faria de no tenir-les i m'estic posant en un desgavell, però hi ha alguna cosa que em mou aquests dies, alguna cosa que no sé explicar i que fa que faci trontollar tot el que m'envolta. Una força desconeguda, que no se'm fa estranya, al mateix temps. Com si em despertés d'un somni, un somni on em veia treballant sense parar a casa, segurament casada i amb fills i sense més opció a la vida, com la

majoria de les dones del poble. Seran les dones de la ciutat diferents? Serà possible somiar, allà? Podria arribar a decidir? No em vull pas fer il·lusions, tots aquests pensaments no els havia tingut mai, no sé què m'agafa. I tot això sense llegir encara aquest llibre, que sembla que havia de ser ell que em faria somiar. Ric només de pensar-ho.

Bé, avui agafo unes quantes ortigues per a les cures de primavera; amb la mare i la tieta, a casa, ho fèiem cada any i ara ja no me'n sé estar. En preparo per a tothom, fins i tot algun client habitual s'hi afegeix cada any, a les nostres infusions matinals.

Quins ulls més profunds, quina mirada més fixa. Llàstima que aviat hauré de tornar a la ciutat, a casa meva. Tinc coses per a resoldre allà... Vindré més endavant com sempre faig, però m'agradaria poder tenir una conversa amb ella ni que fos, ara que ja sap qui soc si més no, que existeixo!

Baixo a sopar, sempre acostumo a sopar a la mateixa taula, si està lliure, és una que està en un racó, prop de la finestra, discreta i càlida doncs l'estufa és a prop també. Allà em puc concentrar en les meves coses i les converses dels altres no em destorben gaire.

—Serveixo les faves?, em diu la Vall mentre em porta la gerra d'aigua i un got.

Saps què penso?, em diu tot ràpid com envalentida, que no és gaire indicat això de la nota perquè no ens coneixem pas. Diu amb un tot conservat, mirant de reüll la sala. Vall, seu, si us plau, m'agradaria explicar-te una cosa. S'ha posat tota vermella. Seure amb un client al mig d'un sopar

tampoc no ho és, d'indicat, tinc feina. Doncs vinc demà al prat d'aquí al davant, al migdia si et sembla bé. Crec que ja hauré tornat i podré contar-t'ho. L'he vist indecisa però sense perdre la majestuositat; llavors, m'ha dit d'acord, i ha marxat de pressa.

Això és com una gran victòria; em sento llargament compensat per tantes estones infructuoses mirant-la. Ara em queda somriure amablement quan em porti el menjar i no dir res més fins demà. Val més que em centri en el llibre o no estaré llest per a la trobada del matí.

Vaig a veure la mare a la cuina després del sopar. Estic nerviosa, no sé com dir-li que me'n vull anar a cuidar la Maia a la ciutat, però ja em veu que no estic com sempre i em fa apropar.

Acosta't i parlem davant del foc, em diu, veig que et capfica alguna cosa i això no és habitual en tu, filla. No sé si per bé o per mal, és clar, perquè una mica més viva sí que m'agrada veure't, si em permets. M'etziba somrient, amb afecte.

No paro atenció al comentari, tinc massa coses remenant-se dins meu en aquest moment. Parlem, li explico. Em diu, filla, des que vam rebre la carta sabia que t'oferiries, sé que ets una dona com cal i t'estimes molt la teva cosina. També sé que tenim molta feina a l'hostal, però ja hi he pensat en això. Aquells parents de l'encreuament amb la carretera gran, saps? No hi tenim gaire contacte, són cosins tercers, tanmateix, em van demanar fa poc si no tindria feina per la seva filla, que ja està en edat de treballar. Així és que tot arreglat. Demà passat, marxa un client de l'hostal

cap a la ciutat i li demanaré que t'acompanyi fins a casa la meva germana, una noia sola i perduda per aquells carrers no és aconsellable. És un client habitual i és bona persona. Estic orgullosa de tu filla, et prepararé un cistell per dur i potser a la Maia li aniria bé algun remei dels que prepares aquí, no? Afanya't que tens feina!

L'abraço, ella m'ha donat totes les arrels que pot necessitar algú abans de volar. La trobaré tant a faltar. Li dic que l'estimo i em vaig a preparar. Quins nervis, d'aquí a dos dies ja seré a la ciutat. Un somni real... Haig d'enllestir moltes coses.

Em sento com apretada per dins, perquè sembla que en lloc d'estar preocupada per la meva cosina estic emocionada per viure allà amb ella un temps. Però preocupada sí que ho estic, només que també tinc ganes de veure món. Ella ho entendrà segur, i quan es trobi millor em podrà ensenyar els seus llocs preferits tot passejant i gaudint. Agafaré el reforçant que preparo, ben segur que el necessitarà, tant de temps enllitada. No em puc esperar a abraçar-la, ara fa tant de temps que no ens veiem!

Avui ha sigut un dia ben estrany. Ben d'hora de matí he anat amb en Pere al bosc, i m'he trobat que ens esperaven una colla de coneguts seus que han vingut per compartir i fer coneixença amb mi. Així hem travessat els temps, així ens hem donat suport sempre. S'ha fet ben bé l'hora de berenar, quan ens hem acomiadat. Ja el sol era força baix i jo tenia el cor ple, quan de sobte, m'he adonat que havia faltat a la trobada amb la Vall! M'he quedat glaçat. L'oportunitat esperada i l'he perdut. Tampoc hauria pogut

marxar a migdia, tots havien vingut travessant boscos i rieres per mi.

No sabia si era millor marxar amb el cap cot l'endemà de l'hostal sense dir res per no embolicar la troca. Estava cavil·lant aquesta opció quan la mestressa de l'hostal m'ha interceptat el pas i m'ha demanat que l'acompanyés a la cuina. No teníem aquestes familiaritats, i, mentre la seguia, intentava anticipar-me i entendre què estava passant, si la Vall hauria dit o fet alguna cosa o no tenia res a veure tot plegat...

I allà, la vida m'ha ofert una segona oportunitat. Sort que m'ha fet seure a la taula de fusta perquè, si no, hauria caigut de cul a terra. Em demanava, amb molta necessitat, que pogués acompanyar la Vall a casa la seva germana a la ciutat, donat que jo hi marxava l'endemà. No volia que la seva filla, que no havia sortit amb prou feines del poble i que era molt innocent sobre els mals del món, pogués prendre mal sola pels carrers d'una ciutat que no coneixia. M'ho agrairia molt i sabia que jo era de fiar i bona persona perquè m'havia estat observant i per donar-me les gràcies m'oferia un pernilet de casa seu, aquest any ha quedat molt ben curat, m'assegurava, i un tupí de confitura de dent de lleó. M'he afanyat a acceptar sota perill de sortir d'allà amb massa pes a sobre, en obsequis. Per a mi era tot un plaer.

I ara, fent la maleta estic encantat. Tot ha anat d'una manera màgica i perfecta, excepte pel fet que la Vall deu estar una mica empipada amb mi. No sé si baixar a sopar o quedar-me aquí avui. No sabia què dir-li, perquè, com li explico tot sense poder parlar amb ella?, val més que ho deixi per demà.

No sé per què m'he posat nerviosa, m'he pentinat bé els cabells, i he perdut el temps al prat si ni tan sols s'ha presentat! Amb la de coses que tinc per fer i preparar, amb el neguit que ja duia a sobre pel viatge, per deixar la mare, l'hostal..., I a sobre em deixen plantada! No és que el vulgui de pretendent, és més gran que jo, però... potser m'agradava la idea de tenir un pretendent i saber què se sent, quina bleada, deu ser un perdut. Jo el que haig de fer ara és concentrar-me en demà, que tinc tot el dia de viatge, saludaré els parents abans d'agafar la tartana i hi pujaré amb un client conegut de la mare fins a la ciutat. No m'haig de preocupar de res, però estic desbordada de l'emoció del viatge, i de veure com és un lloc tan gran i on hi viu tanta gent junta. I la Maia i la tieta, els he preparat tants de pots de menjar d'aquí, del poble, i remeis perquè es recuperi aviat! Trobaré a faltar el meu prat, el bosc, les muntanyes... el meu respir. Quina enyorança passaré!, però estic segura que serà per a bé i que en un temps tornaré a casa plena d'altres coses.

No vaig baixar a sopar. L'espero a l'entrada de l'hostal amb la seva mare i tots els regals que m'ha volgut donar tant sí com no. Quan ella baixa per l'escala gairebé no la reconec: cabells pentinats i recollits amb agulles, sense la bata de sempre, amb una brusa i la faldilla, sembla quasi una senyora. El somriure emocionat se li esborra quan em veu, es queda parada a mitja escala amb aquella mirada fixa en els meus ulls, fins que la seva mare l'apressa perquè no

perdem la tartana. Ella tota torbada intenta recompondre's, s'acomiada emotivament de tota la seva família mentre m'espero a fora, sento alguna llàgrima i tants bons desitjos.

Quan portem una estona caminant junts en silenci, ho trec tot:

Fa cosa d'un any, Vall, i t'ho dic tot ara de cop, ja em perdonaràs, vaig aturar-me al vostre poble. Em sentia feble i vaig reposar un parell de dies camí de casa dels meus. Allà, em vaig enamorar d'aquesta vall i aquest poble i des de llavors sempre més m'hi he parat. Un dia et vaig veure, i, no t'enganyaré, la teva presència em va enlluernar. Però en fixar-me més i més, amb el temps, em vaig adonar que, a més de presència, tu tens un do. Un do que t'ha fet diferent de les altres persones des de petita i que et deu haver fet sentir estranya. La gent com jo en sabem, d'això. T'observava cada cop que venia i ho anava tenint més clar, fins que en Pere de les flors m'ho va confirmar: la teva família custodiava aquest do; el tenia la teva àvia i la teva tieta també. Ella hi va renunciar en morir-se el seu marit sense haver-lo pogut ajudar. Tu també tens el do.

Ahir vaig conèixer uns quants companys d'en Pere. Diu que no havia parlat mai amb tu d'això perquè no t'havia vist receptiva, però jo, jo soc de ciutat i no me n'he pogut estar. Et vaig oferir un llibre sobre plantes i les seves virtuts només perquè t'adonessis que ja les coneixies.

—Què vols dir?

Que tu ets, una remeiera. Pensa-hi, sabràs que no se't fa estrany en el fons. Pregunta-li a la teva tieta, ella et dirà, i si vols, jo et puc ensenyar algunes coses, si finalment decides seguir el teu camí.

Dona del prat, dels boscos i les tempestes, tu has nascut per a ajudar a la salut dels altres.

Per poc m'entrebanco de l'ensurt, no sé ni on, ni com posar-me. De cop, tot pren sentit: el meu prat esdevé més casa meva que l'hostal, més aire, més alegria; més vida. I és aleshores, no sé per què, que l'aire ha començat a fer una intensa olor de primavera.

Premi de Relats Curts
de Joves Autors

Dotat pel Consell Comarcal de l'Alt Urgell

EL RETRAT DE CLEMENTINA

Martí Òdena Trujillo

Obra guanyadora

Primera part

Sentí la indiferència del món
i, temerosa de les incomptables negrors que prepara el destí,
resseguí amb el drap, pacient i tota sola, la talla de fusta de
l'església.]

Amb el moviment suau i lent de la mà conferia lluentor als
relleus]

i, a poc a poc, el pas discret dels dies i l'ús curós del teixit
sobre la fusta]

escurçaren la distància que la separava del bust.

Si el món es recloïa en si mateix,

ella li confiava la pesantor del seu turment

i el rostre del Crist semblava a punt de fer una ganyota.

I arribà, arribà l'estol de lacais,

que, animats pels crits, engraparen la talla per l'espatlla i,
complaguts, la sotmeteren al foc que no es cansa.

Avariciós, el flamíger verí, l'abraçà sincera.

Els ulls de Clementina, somorts, retorçaren les fines mans

i els pollancre, semblants a impenitents llances,

s'esvalotaren amb el buf del vent;

mentre el seu alè, dens, s'esmunyia dins les flames.

Al tard, Clementina sostingué entre els braços la talla cremada
i compartí les seves penes amb ella,
però la fusta s'esberlà i ja sentia batre les llargues ales del
desconsol.]

Ella recollia i recomponia bocins de fusta roent; era un cos
mort,]
i en brollava i corria la ira que en la fosca plaça s'obria camí.

Clementina, brandant un tros de fusta punxeguda, s'abraonà
en l'ull d'un lacai,]

que quedà sepultat sota la sang i el xiscle de la por;
mentre els servils, estrenyent amb força el ferro rovellat,
s'abalançaren contra ella en una densa allau.

Però, en sentir el primer retronys de les armadures,
l'homicida ja s'havia fos dins del bosc.

Els primers dies l'acorrallaren amb malediccions i robustos
setges]

i, en caure la tarda, embriacs, amuntegaven morts a les eres
de les cases còmplices,]
però les muntanyes, fatigades d'haver d'engolir tanta sang
innocent,]

l'ocultaven amb el zel que el cirerer posa en servir el fruit
fins l'estiu.]

Segona part

Si a tothora el corrent del riu, cabalós, avança em-
motllant-se a tots els relleus i sempre troba la sortida per
avançar, així també cap nen, pastor ni picapedrer; tampoc
els vells ni les interminables pastures podien oposar resis-
tència a les acusacions que els servils escampaven contra
Clementina.

El pas del temps convertí l'angoixa dels veïns en banal
xerrameca i la crueltat dels lacais, en una pràctica inofensi-
va que de mica en mica s'imposà desgastant la realitat quo-
tidiana en els detalls més simples, aquells que desfiguren,
confonen i fan emmalaltir els que hi viuen, i lentament els
fan caure en un profund atordiment que en últim terme els
impedeix fins i tot de posar-se d'acord a l'hora de descriure
la fisonomia de Clementina.

Així fou com proliferà entre els veïns l'hàbit de sospitar
i entregar dones que per motius més o menys convincents
guardaven una certa semblança amb l'homicida. Els lacais,
per reparar l'ordre i poder identificar la veritable Clemen-
tina, encarregaren al pintor de Pedret la realització d'un re-
trat d'ella a partir de les informacions de vilatans distingits:
Clara i Simó van descriure el nas menut i estret de Clemen-
tina, Mila aportà la barbata uniforme i els llavis fins, Elisen-
da, l'ametlla dels ulls i la mirada greu; Pau, la forma eixuta
del rostre i Andreu completà alguns matisos inefables.

El retrat de Clementina, situat al centre de la plaça, exigia
als vianants ser contemplat per poder seguir el seu camí, tant
era la importància de la conversa o la urgència del moment,

s'hi havien d'aturar. Durant setmanes la mirada de Marta convergí amb el retrat, i finalment es plegà, nua, als encants de la mirada llunyana, neta i ametllada de Clementina. Pesarós, Andreu es mossegà els llavis cada cop que provà d'esbrinar quina mena de bellesa s'ocultava rere aquell rostre inquietant. Però fou el cor de Mila el primer en esguardar i recrear les pinzellades des de tots els angles, i a ell el seguí el de Teresa, l'únic capaç de sucumbir plenament als anhels del retrat.

Teresa remuntà els camps segats i s'enfilà des de la serradora, torrent amunt, fins arribar a les últimes pastures, on els mossos frissen per tibar les bèsties que els lliurin de l'urpa de la fam. Camuflada entre ells, tombada amb l'allargavista, observava atentament el retrat de Clementina a la plaça. A partir dels trets facials imaginà com devien sonar les seves paraules, com podia ser la seva manera de fer i com eren els seus sentiments. Abismada, especulava fins topar amb la foscor, el cansament o el no-res. Fou en aquestes jornades quan aparegué, en el rictus dur i seré, el primer parentiu entre Teresa i Clementina. La semblança, però, fugaç i precisa, passà desapercibuda.

De tant en tant Teresa interrogava alguns mossos sobre algun aspecte del retrat, i ells, al seu torn, li plantejaven en llur profund pit possibilitats que l'embarcaven en renovades cabòries. Abandonada als batecs del migdia, es concentrava en l'aprenentatge metòdic del retrat, com l'astrònom es dedica a comprendre un nou sol aparegut al firmament. I en arribar la nit, endinsada en els neguits i fantasiejos cultivats, només l'interrompia el cant trencat d'una òliba o bé el record del lacai que Clementina ferí.

Un dia el gest greu i amable de Teresa sorprenué un pastor, que reuní a tots els altres i, esglaiats, presenciaren junts l'expressió d'un cos farcit de moviments diminuts fets d'una música estranya. La finesa dels llavis, els ulls greus, ametllats i tendres, el front estret, tot en Teresa coincidia en un perfecte reflex amb Clementina. Abatuts però sense dolor, s'estremien d'horror i alegria mentre la notícia que el gest recollit i elegant de Teresa era el de Clementina descendia la vall. Lleugera i ràpida, saltà de boca en boca, s'arrapà també al pit del nen i recorregué els senders que alerten als lacais. Aquests la detingueren amb facilitat i la lligaren per la cintura en un tronc de bedoll alçat al bell mig de la plaça, vora el retrat de Clementina.

El serf feia espetegar els llavis seguint un compàs propi i la mirava de reüll, alhora que escrutava amb passes vacil·lants el terra; puntualment s'ajustava la sivella i, si el rebombori dels veïns es feia impertinent, dibuixava rodones amb el polze damunt del mànec de l'arma. Aleshores s'atansava i inspeccionava contrariat el retrat. La seva ganyota maldestra cedia a l'evidència, i finalment digué:

—La presonera no encaixa amb el retrat de Clementina, tota ella, tota expressa una fesomia que supera el propi retrat; el sobrepassa en perfecció a l'extrem que semblarien dues dones diferents, estranyes l'una amb l'altra, si no fos que no és així. Sou vos pintor de Pedret que heu utilitzat l'art per a protegir l'homicida a desgrat de la justícia? O bé sou vosaltres veïns els que heu escollit traïr l'administració aportant descripcions inventades que encobreixen la fugitiva d'un delictes greu? Sigui com sigui, la distància entre la presonera i el retrat és palpable. Però, que potser no transmeten el mateix

sentiment totes dues? Si la presonera supera en perfecció el retrat, no vol dir, amb més raó encara, que ella és la veritable culpable, que ella és Clementina?

Amb amples gambades, pel dret, escarrassant-se, davallà Clementina del bosc i s'arrapà a la biga de bedoll, just a la vora de Teresa, per confessar, espantada, el seu crim. Els veïns empal·lidien, s'encongien d'espatlles en comprovar que Teresa, es mirés d'on es mirés, s'assemblava més al retrat que la Clementina que ara s'entregava. I s'esfondrà, Teresa s'esfondrà, i el botxí interpretà en el profund desànim que es delatava a si mateixa: l'apuntà amb el fred punyal. S'alçà la cridòria entre la gent que, assedegada de tornar a l'ordre, reclamava la pena de mort. El bocafoscant, però, concedí a Teresa la darrera pau del estels.

Aleshores, en la fosca negror de la nit, el tacte de Clementina arrenca l'escorça del tronc on és lligada i l'allisa. Tanca els ulls, palpa la fusta i dibuixa amb el polze les línies generals que el cisell ha d'esculpir; el tronc, obedient, es plega a les formes exactes del Crist que les seves mans aprengueren mentre el netejava. Ella pensa que és de veritat que repassa amb el drap la talla de fusta que tants cops acaricià, quan amb les anades i vingudes dels dits mesura l'extensió de fusta que ha d'extreure, la profunditat que ha de buidar, la curvatura que li ha de conferir i l'amplada que ha de donar. Cada encenall que fa saltar desperta en el tronc un nou tret fisonòmic del Crist, fins que la prova que, en trencar l'alba, farà que el serf reconegui i executi la veritable Clementina és completada.

Si és que ha existit mai una Clementina diferent de l'altra.

Premi Germans Espar i Tressens

Dotat pel Consell Comarcal de l'Alt Urgell

TRIMETILAMINÚRIA

Josep Maria Seró Domènech

Obra guanyadora

Fa molts anys que pateixo de rinitis al·lèrgica. Acostumo a tenir el nas tapat i esternudo sense parar, sobretot als matins, quan em llevo, i en qualsevol altra circumstància que el meu cos experimenti un canvi de temperatura important. Quan em ve una crisi d'esternuts res no em pot aturar. De petit, els nens del col·legi s'ho passaven d'allò més bé cada vegada que arrancava; esternudava tantes vegades i amb tanta intensitat que fins i tot havia arribat a aturar les classes pel terrabastall que allí es formava. Els companys comptaven el nombre d'esternuts entre riallades i estaven pendents del rècord que podia batre: disset, va ser el màxim d'esternuts d'una sola tongada. Un dels pocs nens a qui no semblava que li fes gaire gràcia la meva adversitat era l'Enric Putelles, un dels millors amics que he tingut mai.

El meu amic Enric era, sense cap mena de dubtes, el millor estudiant de la classe, del curs i de tota l'escola. Tenia un potencial intel·lectual fora del normal i ningú no dubtava que havia d'assolir fites rellevants en la seva vida professional. «Aquest serà ministre» era el comentari més habitual entre els companys. Els professors es desfeien en afalacs quan parlaven de l'Enric. Pensaven que estava fet

d'una pasta especial, genuïna, brillant. Tot i això, era un noi que no es relacionava gaire, guardava sempre la distància corporal i només se'l veia una mica engrescat quan anàvem a la platja, al port o a qualsevol altre indret que hi hagués a prop de la mar. A mi sempre em va caure bé l'Enric, i vam consolidar una bona amistat.

Un dia el mestre ens va dur a veure una subhasta de peix. D'això ja fa bastants anys i encara es feia cantant. A dins la llotja hi havia un senyor que cridava amb una cantarella d'allò més espectacular; era el més semblant a un disc passat de revolucions, del qual era impossible entendre ni una sola paraula. El senyor en qüestió cantava i els compradors escoltaven amb atenció per aconseguir el producte al millor preu. Aturaven la subhasta amb un «jo» o un «aquí», i llavors era quan es determinava que s'havia comprat el lot pel preu cantat. Em va resultar força curiosa aquella activitat, però el que més em va sobtar va ser que vaig veure l'Enric content i animat com no l'havia vist mai. Romania entre la resta de companys amb una rialla ampla, exultant; se'l veia com peix a l'aigua.

Les nostres vides escolars van continuar entre els seus excel·lents i els meus suficients. He de dir que sempre em va ajudar amb tot el que em va caldre; ho feia de manera desinteressada i jo agraiïa la seva voluntat. Només hi havia una assignatura en la qual l'Enric no destacava: la gimnàstica. Quan tocava fer esport sempre venia equipat de casa. No el vaig veure mai al vestidor —ni canviant-se, ni dutxant-se—, i quan corríem camp a través pels voltants del col·legi també ho feia tot sol; anava al davant o al darrere, però mai barrejat entre la resta de companys.

Quan vam arribar a l'adolescència vam anar plegats a la platja diverses vegades. Li agradava tant el mar que no hi havia manera de fer-lo sortir de l'aigua; mai no s'asseia a sobre la sorra a prendre el sol, ni passejava per la vora, ni anava a fer un refresc al bar. Semblava que a dins de l'aigua es trobava en el seu element essencial. A vegades quedàvem i anàvem a fer un tomb pel passeig marítim de la ciutat. La vida social de l'Enric es limitava gairebé a mi en exclusiva; no anava a discoteques, ni al futbol, ni tampoc sortia amb noies. A mi m'agradava la seva conversa fluïda i instruïda en qualsevol matèria que vingués al cas.

Hi va haver una època que vaig pensar que li agradava una noia: la Raquel. No és que fos gaire maca aquella noia d'ulls sortits, cabell ros platejat i boca de rap, però l'Enric es passava hores i més hores xerrant amb ella, i amb la seva mare, que tenia una parada de peix fresc al mercat. La mare de la Raquel era una peixatera vídua de mitjana edat de més bon veure que la filla. L'Enric les visitava sovint i parlaven de seitons, llenguados, llobarros i esparralls. Mai no vaig entendre aquella afició de l'Enric en passar-se tant de temps a la parada; no sabia ben bé si li agradava la filla o la mare. Però aquelles llargues converses un dia es van acabar, ja que la mare de la Raquel es va amistançar amb un senyor d'una altra parada que venia fruites i verdures. La Raquel va continuar despatxant a la peixateria i de tant en tant ajudava el nòvio de la seva mare a vendre bajoques, patates, cebes i naps.

Quan ens va tocar anar a la universitat, a l'Enric li van atorgar una beca per estudiar enginyeria bioquímica i genètica a la universitat nord-americana de Stanford, considerada internacionalment com una de les més prestigioses del

món. S'hi va estar quatre anys i va acabar la carrera amb les qualificacions més excel·lents de tot l'alumnat. Per això mai no vaig entendre que es posés a treballar de mosso de magatzem a Samherji, una multinacional de bacallà, eglefi i arengades a Islàndia. Vaig saber que guanyava quatre rals i treballava de sol a sol fins i tot els caps de setmana. Vivia en un pis petit com una llauna de sardines al costat de la fàbrica i duia una vida solitària.

Un dia, intrigat com jo estava, li vaig enviar un correu. Volia saber el perquè d'aquell conformisme manyac que no li havia d'aportar res d'important. De seguida em va contestar. Vaig llegir el seu email amb ulls de vidre que semblava que se'm podien trencar i em vaig empassar una llàgrima agra. M'explicava les seves angoixes del passat, els malsons apilats com a plats en un armari, la frustració que feia anys que arrossegava.

Tenia trimetilaminúria. I amb els anys se li havia anat incrementant. Jo desconeixia el terme, però, quan el vaig buscar, vaig saber que era una malaltia metabòlica que produeix una olor corporal de peix en els individus afectats. Vaig entendre que la meua al·lèrgia i el meu nas tapat havien estat elements essencials en no haver-me assabentat mai d'aquell mal amb un nom tan difícil de pronunciar.

El seu correu acabava dient: «No puc fer res més que el que faig. T'imagines la meua vida professional assegut a la taula d'un consell d'administració amb tots els directius tapant-se el nas? Aquí on treballo l'olor de peix és el més normal, sigui fresc, podrit o cuinat a la brasa amb all. Ningú no para compte de la meua afecció, fins i tot m'han fet encarregat de la secció de bacallà assecat».

Premi Josep Grau i Colell

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

ARAGÒNIA MÀGICA

Josep Fàbrega i Selva

Obra guanyadora

Al riu creixen, avui, arran de salzes
estels daurats damunt la pell de l'aigua.

Som a Organyà, i el cel, de foc i d'ambre,
esgrafia, llunyana, l'estelada
i s'ajau lentament damunt la plaça.

Llangueixen en el Segre les mirades.

Són sirenes, paitides, goges, fades,
nàiades, muses, sílfides, ondines,
encantades, blanquetes, dones d'aigua,
l'estol de resplendors que s'il·luminen
esteses en el verd. Riuen i canten.

Ahir van arribar amb el vent, cansades,
les primeres grumetes, oronelles,
noretes, fumarelles i culblanques.

Ara es miren, les nimfes, s'esvaloten
i volen parlar totes, s'enjogassen
i fan allò de sempre. Les revoltes
es clouen entre besos i abraçades.

En diran orenetes, tal com sempre
les han anomenades. I s'enfilen
a dalt de tot de Santa Fe. Les pedres
pinten de gris l'espai. L'alba pessiga
tot l'horitzó. I clouen les parpelles
i enceten la cançó. De mica en mica
daran, en una estrofa, benvinguda
a les noves veïnes. D'una en una,
les veus es fan cançó. La llum es vincla.

La sirena, davant totes les altres,
ja té enceses la pell i la mirada
quan pentina l'instant. I la paraula
se li esmuny pel pendís, tebi, de l'alba
i ve a florir a Trespunts. Ara, el sol calla.

Llisquen per l'aire
al blau del cel suspeses,
les orenetes.

La paitida fa un pas, i somieja
quan diu, amb un filet de veu, que es trenca,
la cançó del matí, la pastorel·la
que li ha ofert l'estimat, en una ofrena
de sentiment i goig i amor eterna.

Les orenetes,
entrellaçant-se en l'aire,
broden silenci.

La goja s'estremeix abans de cloure
les mans i els ulls, i diu, clara i amb força,
la seva cantilena, en una estrofa
vestida de colors, bastida amb boires
i núvols i llebeig, sol i bombolles.

Les orenetes
embasten cel i terra
amb batecs d'ales.

Ara dirà l'haiku la dona d'aigua
de veu suau, de pell suau, de nacre,
de bàlsam perfumat de nit i d'algues,
i de sol i de vent. S'ajup, amb calma,
i desgrana el seu cant, una balada.

Blanques i negres,
randa, fistó i garlanda,
les orenetes.

La musa, transcendent, més seriosa,
ja parla de futur. Amb la veu ronca,
desgrana una complanta. Ja brotonen
espigues de claror damunt la molsa
i, en una gavarrera, papallones.

Les orenetes
dalt d'un filferro es compten.
Llum de setembre.

L'ondina llança al vent una sentència
amb rínxols fets d'ivori i d'atzabeja.
La font, un xic enllà, ja recomença
el marruqueig xiroi de l'hora tèbia
i espera una gallarda blava i verda.

Una oreneta
és un gargot de plomes
en blanc i negre.

La sílfide s'acota, plega un pètal,
arrugat, d'argelaga i s'esfilega
la llarga cabellera. L'hora besa
el borriçol daurat, de mel i bresca,
del seu clatell, tot vellutat, de seda.

Cada oreneta
esgrafia en l'oratge
deu tarantel·les.

La blanqueta alça el cap. La llunyania
li parla d'horitzons que es difuminen
més enllà dels mil verds. L'ombra, de vidre,
és un camí d'estels on s'arraïmen
les veus del món. Ella somriu, somia.

Alfa i omega
d'un cel vestit de joia,
les orenetes.

La dansa s'ha acabat. Les nimfes broden
llumets de tots colors entre les herbes.
La vall ho ha sentit tot. Les orenetes
voleien en somort per la nova alba;
saben que el sol és seu, que són a casa
i que tothom les vol, les esperava.

Som a Organyà, i el cel, de foc i d'ambre,
esgrafia, llunyana, l'estelada
i s'ajau lentament damunt la plaça.

Al riu creixen, avui, arran de salzes
estels daurats damunt la pell de l'aigua.

Premi Narieda

Dotat pels ajuntaments de Coll de Nargó, Organyà i Peramola

ALUMNES DE PRIMÀRIA DE LA ZER NARIEDA

Coll de Nargó
Organyà
Peramola

EL LLOP QUE NO SABIA CAÇAR

Josep Gerard Obiols Brito
Escola Miret i Sans. Organyà
Obra guanyadora

Hi havia una vegada un llopet que es deia Gol i no sabia caçar. El Gol era petit i negre amb taques blanques.

Els seus germans li deien “El llop que no sabia caçar”. Al Gol, això no li agradava i va prometre que algun dia caçaria.

Van anar passant els anys i el Gol es va fer gran. Va recordar la promesa que va fer i se’n va anar a Santa Fe perquè sabia que allà trobaria animals.

Quan hi va arribar va trobar un llop que no volia que entrés al seu territori, va intentar mossegar-lo i el va fer fora.

El Gol va córrer tant que va arribar a unes cases d’Organyà. Hi va trobar un home que es deia Roc.

El Roc va adonar-se que el Gol estava al seu costat. El Roc va saltar de por i va mirar al Gol.

El Gol també va mirar al Roc i es van fer amics.
El Roc va portar al Gol a Santa Fe.

Pel camí, el Gol va veure una àliga caçant i va aprendre que per caçar havia de ser ràpida com ella.

Més tard, va veure un llop i va aprendre que havia de ser silenciós.

Després, va veure un os i va aprendre que havia de ser fort.

I així va ser com el Gol va aprendre a caçar.

EL SECRET DE LES HOMILIES

Bernat Bastida Jordana
Escola Miret i Sans. Organyà
Obra guanyadora

Hi havia una vegada dos nois que eren germans i vivien a Organyà, un es deia Roger i l’altre es deia Gerard. El Roger era alt, gran, amb el cabell una mica curt i castany, i el Gerard era baix, petit, cabell una mica llarg i ros. Sabien parlar llatí i vivien com persones normals, però un dia van voler anar a dins de les Homilies, es van posar a llegir-les perquè estaven en llatí i el Gerard va cridar:

—Això es molt avorrit!— I el Roger va contestar:

—Hem de llegir-ho tot, així sabrem moltes coses del passat.

Van continuar llegint i van passar dies i mesos fins que l’última paraula de les Homilies brillava d’un color vermellós. Quan la van tocar van entrar dins del llibre, allí es van trobar en una església, hi estava entrant un mossèn i es van amagar darrere d’una columna, i el mossèn li deia al seu escolanet:

—És que no m’entenen, s’avorreixen, s’adormen...

I de sobte, al Gerard li van caure les ulleres de sol i el mossèn se’n va adonar i va dir:

—Qui hi ha?

Llavors van aparèixer el Gerard i el Roger de darrere la columna i el mossèn els va començar a fer preguntes:

—Com aneu vestits?

—D'on veniu?

—Qui sou vosaltres?

—Què és aquesta cosa que t'ha caigut?

I els nens van contestar:

—Venim del futur

I el mossèn els va tallar

—Al futur hi ha llibres i parlen en català?

Els nens van continuar responent a les seves preguntes:

—Som germans.

—Anem vestits com es va al futur.

—Son unes ulleres del futur que quan fa sol te les poses perquè així el sol no et molesta.

Tot seguit es van fer amics, llavors el mossèn va explicar al Roger i al Gerard el problema que tenia, que la gent a l'església s'avorria.

Entre tots van pensar com solucionar aquest problema i van tenir una gran idea. Van decidir escriure les Homilies en català. El Roger i el Gerard van poder fer-ho. El mossèn els va preguntar:

—Em podreu donar una còpia si us plau?

Els nens van contestar:

—Sí, i tant!

Quan ja havien acabat d'escriure les Homilies les van donar al mossèn i se'n van guardar una còpia per emportar-se-la al futur. Per retornar-los el favor, el mossèn els va ensenyar uns passadissos súper secrets que passaven i podien sortir per tots els carrers del poble.

Hi havia un passadís que anava a les Hortes i l'utilitzaven els monjos. Els nois i el mossèn van anar passadissos

amunt passadissos avall, s'ho van passar molt bé. Llavors, el Gerard va pensar que era tard i li va dir al Roger:

—Els pares deuen estar molt preocupats, hauríem de tornar a casa...

El Roger va dir: —I com tornem cap a casa?— El mossèn va contestar: —De la mateixa manera que va entrar...

Es van acomiadar, el Gerard va tornar a tocar la paraula i entremig de tot van sentir el seu pare que deia:

—On us havíeu posat?— I se'n van anar a casa amb un somriure murri...

I vet aquí com el secret de les Homilies encara està per descobrir!

CICLE SUPERIOR DE PRIMÀRIA

LA BOIRA D'OLIANA HA SEGRESTAT
TURB I AUBENÇ

Idun Blanco Pijpers
Escola Sant Climent. Coll de Nargó
Obra guanyadora

Un dia de primavera, el sol brillava amb força i la gent d'un poble anomenat Coll de Nargó aprofitant aquell bon temps van decidir fer una trobada i preparar dues curses, una fins a dalt de Turp i l'altra el mateix però a Aubenç. Un persona va preguntar quan les farien i va proposar el dissabte, al cap de tres dies. Tots van estar d'acord i van començar a sanejar els camins, marcar-los ben clars, també van posar uns punts d'avitua-llament amb begudes i barretes energètiques per als concursants, i després la barbacoa per quan acabés la cursa. Mentrestant, la boira d'Oliana i el sol molt enfadats perquè sabien que acabaria tot ben brut de plàstics i brossa, els dos van pensar en un pla per evitar-ho. I finalment els hi va venir una idea al cap, el sol intentaria no fer tanta llum i així la boira podria tapar les muntanyes amb una boira espessa que no es pogués veure ni a un pam. Així ho van fer, el següent dia van posar en marxa el seu pla magistral. Els vilatans van cridar “fora boira” durant una estona, però la boira i el sol van respondre, “destaparem les muntanyes amb una condició, que no la deixeu plena de plàstics i brutícia com a les anteriors curses, si no, les taparem per sempre més”.

Els tossuts no els hi van fer cas, però una nena de cinc anys va dir que pot ser els hi haurien de fer cas o si no ajudarien al canvi climàtic i no tindrien aquestes dues precioses muntanyes per pujar. En aquell moment és quan es van adonar de l'error que havien comès i la boira i el sol els hi van destapar les muntanyes. Quan van acabar la cursa ho van recollir absolutament tot. Llavors és quan la boira va confiar en ells.

